

Neander, Michael

Chronicon Sive Synopsis Historiarvm Qvae Res Gestas Praecipuarum in orbe
gentium à rebus humanis conditis ad hanc vsq[ue] nostram actatem certa
expositionis imperiorum ... serie annotatas & expositas continet

Lipsiae 1586

H.eccl. 799

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10178570-1

VD16 N 358

Copyright

Das Copyright für alle Webdokumente, insbesondere für Bilder, liegt bei der Bayerischen Staatsbibliothek. Eine Folgeverwertung von Webdokumenten ist nur mit Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek bzw. des Autors möglich. Externe Links auf die Angebote sind ausdrücklich erwünscht. Eine unautorisierte Übernahme ganzer Seiten oder ganzer Beiträge oder Beitragsteile ist dagegen nicht zulässig. Für nicht-kommerzielle Ausbildungszwecke können einzelne Materialien kopiert werden, solange eindeutig die Urheberschaft der Autoren bzw. der Bayerischen Staatsbibliothek kenntlich gemacht wird.

Eine Verwertung von urheberrechtlich geschützten Beiträgen und Abbildungen der auf den Servern der Bayerischen Staatsbibliothek befindlichen Daten, insbesondere durch Vervielfältigung oder Verbreitung, ist ohne vorherige schriftliche Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig und strafbar, soweit sich aus dem Urheberrechtsgesetz nichts anderes ergibt. Insbesondere ist eine Einspeicherung oder Verarbeitung in Daten systemen ohne Zustimmung der Bayerischen Staatsbibliothek unzulässig.

The Bayerische Staatsbibliothek (BSB) owns the copyright for all web documents, in particular for all images. Any further use of the web documents is subject to the approval of the Bayerische Staatsbibliothek and/or the author. External links to the offer of the BSB are expressly welcome. However, it is illegal to copy whole pages or complete articles or parts of articles without prior authorisation. Some individual materials may be copied for non-commercial educational purposes, provided that the authorship of the author(s) or of the Bayerische Staatsbibliothek is indicated unambiguously.

Unless provided otherwise by the copyright law, it is illegal and may be prosecuted as a punishable offence to use copyrighted articles and representations of the data stored on the servers of the Bayerische Staatsbibliothek, in particular by copying or disseminating them, without the prior written approval of the Bayerische Staatsbibliothek. It is in particular illegal to store or process any data in data systems without the approval of the Bayerische Staatsbibliothek.

ILLVSTRIS

AC GENEROSI

D. D. IOANNIS GVN-

THERI Comitis imperij Romani,

comitis in Suuartzburg, &c. gene-

rosi ac optima generosaq; indole

filijs, D. GVNTHERO & D. AN-

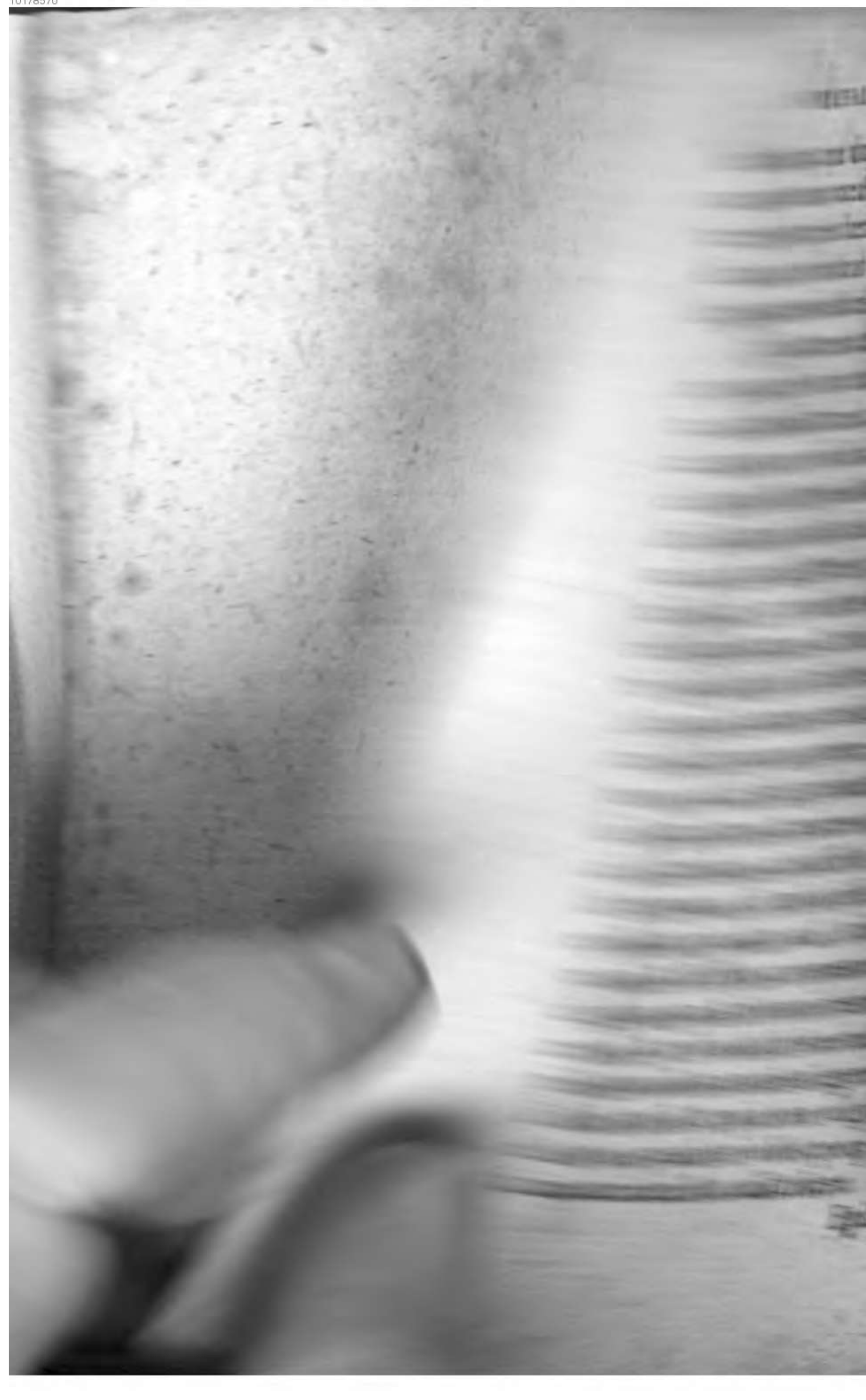
TONIO HEINRICO, comi-

tibus iunioribus in

Suuartzburg.

Illustres ac gene-
rosi comites Domini atq;
patroni omni obseruan-
tiæ studio, mihi honoran-
di atq; colendi, tum aliunde cogno-
scere potestis, tum etiam de sermo-
nibus quotidianis, & pia sedulaq; in-
stitutione præceptoris vestri Andreæ
Marderstegij, viri, quod aiunt, eru-
diti, ac formandæ iuventutis indu-
strij artificis animadvertere, ac si de-
sunt aliæ occasiones è nostris etiam
aliquot libellis neq; indignis vobis,
neq; ineptis prorsus addiscere potui-
stis, non probandam esse vocem Cy-
clopica,

LLVSTR

a sunt lib. 9. cap.

A C GENE arum. Φίλιππ(ος) Αρι-

D. D. IOANNI Ιωάννοι γεγονότα ἡδύ.

THERI Comitib. θεοῖς χάριν ἔχω, οὐχ

Comitis in Suar. ἡνέκει τ' παυδ' ὅς, ὥς ἐπὶ

olis ac optima. ὡς ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι.

filijs, D. GVE. πὸ σ' ἔσοφέντα καὶ πα-

TONIO EI. ἔσεσθαι, καὶ ἡμῶν, καὶ τῆς, τῶν

tibus. ἰαδ' οὐχ ἔς.

Alexander, eodem auto-

tibus. e, cum doctrina anteire

pibus mallet, quàm copijs,

atq; opibus, non sine causa.

t cum præceptore, quòd &

es cum omnibus fecerit, in

ediderit publicatos Αἰρεοα-

e libros, quos sibi conscri-

præceptore, non volebat legi

, cum multum ad decus & ex-

tationem suam pertinere arbitra-

ut solus excelleret in illa doctri-

olimi, ac sapientia erudita, quæ

ristotele ibi fuerat tradita, hoc

illo mox tempore, quo præ-

mandus atq; erudiendus

ue it, ut possit: αὐτὸν ἀρι-

i γείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

σιλευς ἀγαθός, κατεργός δ'

ύθων μὲν ἑκτῆς ἔμμεναι,

Α 3 πηκτις

P R A E F A T I O.

πρῆκτῆς δὲ καὶ ἔργων, quomodo Homerus multò ante, quod ipse Alexander existimat apud Plutarchum, illis versibus, de Alexandro nec dum nato, fuisset vaticinatus.

Epistola verò Alexandri ad præceptorem Aristotelem his verbis scripta repetitur lib. 20. cap. 4. Gellij: Αλέξανδρος Αριστοτέλει εὖ πράττην. οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδούεσ τούς ἀκροαμαντικούς τῶν λόγων, τίτι γὰρ ἔτι διοίσωμεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων εἰ καθ' οὗς ἐπαιδεύθημεν λόγους οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί, ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἅμ ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις, ἢ ταῖς διωδάμεσι διαφέρειν. Εἰρῶσο.

Ac quæ de Hercule, Achille, Iasone Thessalo Argonautarum principe, Chironis Centauri in Thessalia celebratis discipulis, quòd omni doctrina fuerint exculti, ab ipsis vsq; incunabulis, à celeberrimo eius ætatis præceptore, à quo non modò mores honestos, & literas cæteras, sed etiam ne quid deesset institutioni eorum, in physicis atq; arte medica, fuerint sedulò edocui, é Xenophonte, Apollonio Rhodio atq; Pindaro notiora sunt,

P R A E F A T I O .

sunt, quàm vt hoc loco repeti & inculcari debeant odiosè,

Iason Theſſalus quarta ode Pythiorum Pindari recitat annos viginti conſumpſiſſe ſe in ſchola Chironis, cùm veterum heroum liberi illo tempore tam diu patientes diſciplinæ ſcholæſticæ eſſent: Interea verò deditū probitati, modèſtiæ atq; literis, neq; verbum vllum præceptoris ſui audiuiſſe, quod potuiſſet offendere iuueniles aures, neq; ſe etiam turpe aliquod verbum prolocutum fuiſſe, cùm meliora quotidie à præceptore diſceret:

εἴκοσι, inquit, ἐκτελέσας
ἐνιαυτοὺς, οὐτ' ἔργον
οὐδ' ἐπὶ ἐνδράπελον
κείνοισιν εἰπὼν, ἰκόμαρ
οἴκαδ'.

Ac habetis recentia illuſtria exempla multorum veſtri ordinis principum, comitum, dominorum, baronum atq; nobilium, in quæ nos intueri decet, cùm literæ horum alios non modò illuſtriores & famigera- tiores fecerint, ſed de his alios etiam in aulis magnorum principum ad honores, dignitates atq; opes immen-

P R A E F A T I O .

fas prouectos extulerint, qui in obscuro manentes, nunquam fuerant ad illud fastigium emerfuri, si literas non didicissent.

Sed id genus neq; praeceptis neq; exemplis nobis opus est. Ut verò vestra sponte incitatis calcar adderem, ac hac ratione aliquid de meo in vos studio & obseruantia testatum facerem, mitto vobis nunc tandem libellum, superiori anno promissum, ita continua orationis, temporum atq; rerum certa serie deductum & contextum, vt χειραγωγή facilis sit quaedam & expedita, vt cum librum, qui solus κατ' ἐξοχήν liber βιβλίον seu βίβλια dicitur, hac manuductione facili, plana atq; methodica inuitati & adiuti legere aliquando possitis, cum de illo solo, seorsim vestri ordinis hominibus Spiritus sanctus praecipiat Deuteronomij 6. Ac Iosua, cum illi gubernatio populi Dei demandaretur post defunctum Moysen, clarè dicitur cap. 1. Non recedet volumen legis huius ab ore tuo, sed meditaberis in ea diebus ac noctibus, vt custodias & facias omnia, quae scripta

P R A E F A T I O .

Scripta sunt in eo : tunc diriges viam tuam , & intelliges eam.

Ac iterum : Erunt verba hæc , quæ ego præcipio tibi hodie , in corde tuo : & narrabis ea filiis tuis , & meditaberis sedens in domo tua , & ambulans in itinere , dormiens atq; confurgens . Et ligabis ea quasi signum in manu tua , eruntq; & mouebuntur inter oculos tuos , scribesq; ea in limine & ostijs domus tuæ . Vt hac ratione Deus colatur & laudetur & inuocetur , & regnum eius propagetur , & prædicetur pariter ab omnibus principibus & subditis , cum sic singuli & vniuersi conditi , regenerati & redempti simus . Ac de vobis à pueritia mox in pietate , doctrina erudita , ac omni sapientia rectè institutis , totus populus subditi vestri pleno ore sibi gratulari , ac vtraq; manu prædicare , ac lætantes verè recitare aliquando & vrsupare de vobis possint , illud Spiritus sancti piorum principum præconium Ecclesiastæ 10 . Beata terra , cuius rex nobilis est , & cuius principes vescuntur in tempore suo , ad reficiendum , & non ad luxuriam , vt nunc ferè in aulis luxu perditis alicubi
A S   estur

estur bibiturq̃, quod Plautus sapiens Comicus dixit, diesq̃ noctesq̃, nulla habita earum rerum cura, quibus aulicos præcipuè, & quidem ante omnia tangi conueniebat.

Sub finem huius epistolæ, narro vobis, illustres ac generosi comites, domini atq̃ patroni studiosè mihi semper honorandi atq̃ suspiciendi, lepidam siue historiolum siue fabelam è Philone Græco eloquentissimo scriptore descriptam & desumptam, & hoc loco recitatam, quòd non modò bella sit & lepidam, sed etiam quòd alibi, apud nullum autorem alium reperiat lecta, isq̃ autor vix in paucorū manibus sit, & lectore omnesq̃ omnium ordinum homines, lepidè admoneat, & doceat, & hortetur non insuauiter, vt in omni vita eò cogitationes, dicta, studiaq̃ & facta sua omnia referant, vt DEO dicant & faciant grata, & proximo in omni vita proficua, nam:

Hic labor extremus, longarum hac meta viarum est, ——— Vt hoc loco verba veteris sapientis Poëtæ non incommode vsurpemus, τὸ ὅλον, scribit Ignatius martyr Epistola sua 7. quæ ad

176370
HISTORIOLA

ECCLESIÆ SE

VE POPVLIDEI,

POLITIAE EIVSDEM,

& rerum præcipuarum, quæ in illo po-
pulo acciderunt: Patribus primùm in œco-
nomia, schola & politia gubernantibus omnia, de-
inde Assyrijs, & Chaldæis, Persis, Alexandro Ma-
gno, Græcis siue Macedonibus, & tandem Roma-
nis, in prima, secunda, tertia, & quarta Monar-
chia imperantibus, à conditis rebus humanis, vsq;
ad nouissimum vrbis Hierusalem & gentis Iudaicæ
horribile excidium, cum indicatione etiam auto-
rum Græcorum atq; Latinorum veterum

atq; recentium, vnde sequentium tem-
porum vsq; ad repurgatam do-

ctrinam à Theandro Luthe-
ro Ecclesiæ historia

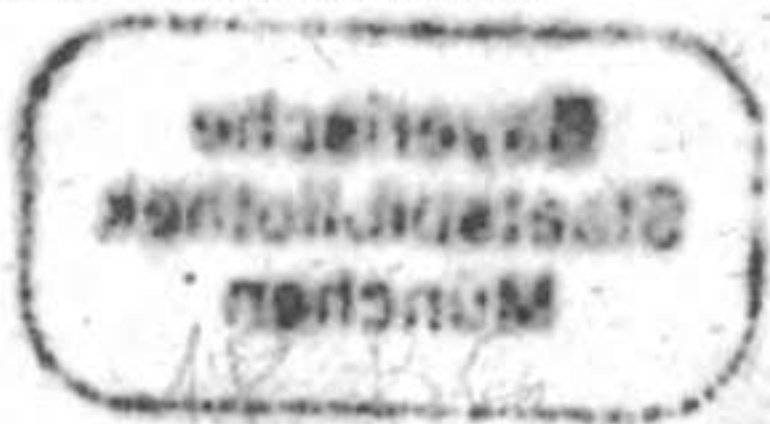
peti ac cogno-
sci possit.

Collecta & excerpta de præ-
lectionibus & annotationibus Mi-

CHAELIS NEANDRI

Sorauiensis.

P R A E F A T I O .

iam antè non ad creaturæ efferentis, sed ad ipsius omnium creatoris possessionem pertinere. Atq; hætenus Philo.

Quod superest, illustres ac generosi Domini, D E V M oro, vt vos ad omnia præclara & excellentia natos, illustris ac magni patris sobolem, & qui in pietate atq; literis de sapiente consilio, & clemente paternaq; voluntate illustris patris vestri, sub erudito & industrio præceptore magno cum successu, neq; sine admiratione celeriter proficitis, clementer tueatur, gubernet & regat, vt quomodo cæpistis hætenus, etiam deinceps feliciter cæpta studia pertexatis, & persuasum vobis habeatis, nihil patrem vestrum illustrem & laudatum vobis suis filijs præclarius, nihilq; præstantius, maiusq; & dignius relinquere posse, quàm pectus imbutum sedulo pietate, honestis moribus atq; literis.

Ac ne longum faciam, me etiam clientulum vestrum, quod facitis hætenus, nullo tempore clementia illa vestra solita clementer complecti desinite, & opellam hanc nostrâ, quam cum vestri illustris nominis mentione

in

P R A E F A T I O

in publicum venire volui, perpetuam
indicationem in vos studij mei, amo-
ris atq; benevolentiae sempiternae à
me clementer accipite, & aliquando
de iudicio praeceptoris vestri, pagel-
las illas quamuis tenues, deformes &
rudes nihilominus aspiciate, idq; cle-
menter neq; grauatè facite.

Σὺ δὲ αἵματος ἀγαθοῦ εὐγενὲς τε καὶ
καλὸν τέκνον

Σοὶ δὲ θεοὶ τόσα δόξαι ὅσα φρεσὶ σῇσι με-
νοινᾷς

ὅτι μάλ' ἐθέλεις, καὶ τοὶ φίλοι ἐπλε-
το θυμῷ,

Amen ex Ilfelda Τάχισον.

W. C. I.

Reuerenter colens

Michaël Neander

Locus

Locus Philonis in libro de planta-
tione Noë, Græcè his verbis le-
gitur: παλαιός γ' οὖν ἄδεται λόγος ὑπὸ
μὲν σοφῶν εὐρεθείς, μνήμη δ' (οἷα φιλεῖ)
κατὰ Διαδοχὰς παραδοθείς τοῖς μετέπει-
τα, οὐδὲ τὰς ἀελύχνης παλαιότητας ἡμε-
τέρας παρελθὲν ἀκοῶς. Εἰς δὲ τοῦτο δὲ,
ἡνίκα φασί, τὸν σύμπαντα κόσμον ὁ
ποικτὴς ἐπελεσφόρησεν, ἐνὸς τῶν ὑφορη-
τῶν ἐπύθετο, εἴ τι ποτὶ μὴ γινόμενον
τῶν ὅσα κατὰ γῆς καὶ καθ' ὕδατος, ἢ
ὅσα κατὰ τὴν μετὰρσιον ἀέρος ἢ τὴν
ἐχάτῳ τῶ παντός φύσιν οὐρανῶ γέγο-
νεν: ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, τέλει μὲν καὶ πλή-
ρη πάντα διὰ πάντων εἶναι. ἐμ δὲ μόνον
ζητῶν, τὸν ἐπαινέτω αὐτῷ λόγον, ὅς τὰς
ἐμ πᾶσι καὶ βραχυτάτοις καὶ ἀφανε-
στάτοις δοκῶσιν ὑπερβολὰς. οὐκ ἐπαινέσαι
μόνον, ἢ ἐξαγγελεῖ. τὰς γὰρ διηγή-
σας τῶν τῶ θεῶ ἔργων, αὐταρκέστατον
ἐκείνων ἐπαινον εἶναι, προσθήκης οὐδεμιᾶς
ἔξωθεν εἰς κόσμον δεδομένων, ἀλλὰ τὸ
ἀψευδὲς τῆς ἀληθείας τελειότατον ἐχόν-
των ἐγκώμιον. Ἀκούσαντα δὲ πατέρας τῶ
παντός τὸ λεχθὲν ἐπαινέσαι, καὶ οὐκ εἰς
μακρὰν τὸ πάμμεσον καὶ ὑμνωδῶν
ἀναφανέως γόνος. ἐκ μιᾶς δ' τῶ περὶ
αὐτῶ δυνάμεως, παρεθέτω μνήμης, ἢ μνη-
μοσύνην παρατρέποντες οἱ πολλοὶ τὸ ὄνο-
μα καλῶσιν. ὁ μὲν οὖν τῶ παλαιῶν μῦ-
θος ὥδε

10 ὧδε ἔχει. ἐπόμενοι δὲ ἡμεῖς αὐτῷ
 λέγομεν, ὅτι οἰκιστά τοις ὅσις ἐργον, θεὸν
 μὲν εὐεργετῆρα, γένεσιν ὃ εὐχαριστῆρα, μη-
 δε ἔξω τούτων πλέον ἢ εἰς ἀμοιβὴν ἀν-
 τιπραχῆρα δυνάμενον. ὁ γὰρ ἅμ' ἀνελήσῃ
 ἢ ἄλλω ἀντιχαρίζεσθαι, τούτ' εὐρήσεται
 τὸ πάντα πεποιηκότῃ, ἀλλ' οὐ κομι-
 ζόσης φύσεως κτήμα' ἰδίον.

AD

AD ILLVSTRIS
AC GENEROSI D. D. IO-
ANNIS GVNTHERI, Comitum im-
perij Romani, comitis in Schvartz-
burg, &c. Generosos & dilectos fi-
lios, D. GVNTHERVM & D. AN-
TONIVM HENRICVM, CO-
mites iuniores in Schvartz-
burg, &c.

Chrono-
graphia.

Historiã veteris pingūt sub imagine forma,
Quæ duo rugosa lumina fronte gerat.
Totius hæc vno perlustrat tempora mundi,
Et memori serie singula facta notat.
Sic annis pariter noua secla prioribus addit,
Atq; oculis homines ista videre facit.
A Ioue mortales quondam petijssse feruntur,
Aetatem possent vt renouare suam.
Annuat his placidus votis Saturnius, atq;
Pigro isthæc asino dona ferenda dedit.
Hic sitis impatiens, huius quoq; ponderis, hydro
Exigua munus vendidit istud aqua.
Nunc renouat posita serpens cum pelle senectam,
Sed miseros senium nos velut antè premit.
Attamen historiæ fructus hæc damna rependunt,
Qua spaciū vitæ longius ire potest.
Nam celeri intuitu primæ ab origine rerum
Omnia continui temporis acta docet.
Sic per prisca animo lector monimenta vagatur,
Et veluti præsens facta priora videt.

Adde

Adde quòd his aliquis dignis celebratus & au-
Laudibus, eterno nomine viuus erit. (ctus
Verarum rerum lux est, vitæq; magistra,
Quæ variè mentes afficit atq; mouet.
Estq; vetustarum certissima nuntia rerum,
Harum posteritas vt meminisse queat.
Alter in historia laua sub fronte coruscans
Est oculus mundi, qui loca cuncta capit.
Scilicet hunc orbis partes diffundit in omnes,
Illarum spatium denotat atq; situm.
Propria quæ populi, quæ sit natura locorum
Explorat, magnæ commoditatis opus.
Iste Geographici studiij quæ commoda vitæ,
Quanta voluptatis pondera, gustus habet.
Quàm foret humana res hæc gratissima menti,
Sic homo in angelico crederet esse choro.
Sic queat instar auis celeri penetrare volatu,
Quæ loca quintuplicis circulus orbis habet.
Thessala lustraret tempe, lustraret Olympum,
Parnassi peteret, vel tua Pinde iuga.
Quæq; suis pedibus CHRISTVS vestigia pressit,
Atq; Palestini mœnia sancta soli.
Ignotasq; sibi plures inuiseret oras,
Pasceret hæc oculos vt ratione suos.
Hic impune potest conari talia lector,
Et quocunq; volet carpere tutus iter.
Quod grauib; faciet sine sumtibus atq; periclis,
Ac tamen istud iter commoda plura feret.
Heu mihi quàm multi loca per peregrina va-
Et vano studio Caspia regna vident. (gantur,

Topogra-
phia & Geo-
graphia.

Historia
sacra.

*Sed redeunt nummis exhausti & viribus inde,
Sapeq; mens etiam nequior inde redit.
Hic animus vero virtutum exempla capeſſit,
Vnde ſalutarem mens habet ipſa cibum.
Attamen ex ſacra longè præſtantior uſus
Historia petitur, qui ſine fine manet.
Optima ventura depingit ſecula vitæ,
Et ſupera quæ ſint in regione domus.
Vnde piæ capiunt certiffima gaudia mentes,
Gaudia in æternos non peritura dies.
Quæ modo proponunt huius veſtigia ludi
In fumos abeunt ſcripta profana leues.
Hic aliquis verò non luſtrat Theſſala tempe,
Celfaq; non Oſſæ per iuga quærit iter:
Calica ſed tempe, ſupremum ſcandit olympum,
Sacra ubi Diuini Numinis ora videt.
Hic poterit tutò ſanctum ſpectare ſepulcrum,
Cunas, CHRISTE, tuas & genitale ſo-
lum.*

*Dignus inoblita meritorum laude NEAN-
DER,*

*Multa diu nobis publica ſcripta dedit:
In quibus & linguas faciles rimatur & artes,
Cunctaq; felici conditione docet.*

Chronicon
Neandri.

*Nunc Chronicum ſcripſit, de ſacris atq; pro-
phanis*

*Historijs, magna ſedulitate, librum:
Cuius nulla poteſt famam delere vetuſtas,
Seraq; poſteritas hac monimenta leget.*

Hoc

Hoc etenim scriptum nil non memorabile prodit,
Quæq; refert, certo singula teste probat.
Continet ex Græcis scriptoribus atq; Latinis,
Antea quæ paucis nota fuere libris.
Sed mihi non vis est autorem tollere dignis
Laudibus: artificem res probat ipsa suum.
Inde p̄i populi contexuit acta seorsim,
Sapius ut lector voluere mente queat:
Hæc vobis, Comites Generosi, dedicat autor,
Et vestro titulo publicat istud opus.
Hic breuiter magna cum commoditate legetis,
Quæ fuerit sancti pristina forma status.
Mox inde à prima surgentis origine mundi,
Vsq; ferè ad vitam, sancte LV THERE,
tuam.

Historia Ec-
clesiastica
eiusdem.

Vera quibus nosci signis Ecclesia possit,
Quæ didicit soli fidere turba DEO.
Propterea toties varijs iactata periclis
Omni diuinam tempore sensit opem.
Fortiter atq; suos DEVS est tamen ultus in
hostes,
Et nil prævaluit vis inimica p̄is.
Admonet hæc igitur generosas lectio mentes,
Ut cordi veræ sit pietatis amor.
Inde sua reliquæ virtutes sponte sequentur,
Ceteraq; inprimis principe digna viro.
Cumq; atq; rebus vobis erit apta gerendis,
Prospera dexteritas omnia facta reget.
Ridiculum fuerit spectanti, si quis a sellis
Aurea Phryxæa vellera gestet ouis.

Non minus at turpe est, homo si quis splendidus
Nullis virtutum dotibus auctus erit. (auro
Propterea vigili studio incumbatis honestis
Artibus, unde venit, gloria, fama, decus.

G. V.

Subditus

Sigisimundus Strophius
(Rector ludi literarij
in inclyta Sundershu-
sa, generosorum co-
mitum à Schuuartz-
burg.)

HISTO-

HISTORIOLA

ECCLÉSIAE.

IN principio, cum nec Conditio rerum ex nihilo.
dum esset principium, tempus nul-
lum, DEVS ex indebita bonita-
te condidit ex nihilo, ex nulla
præexistente materia cælum & terram &
cuncta, quæ in eis sunt. Condidit tandem & ho-
minem, propter quem omnia fecerat, ad imagi-
nem suam, ut vitam perpetuò beatam neq; vl-
la ægritudine interruptam in terris viueret.

Quia verò πρωτόπλαστος DEVM offen- Lapsus pri-
morum pa-
rentum.
dit, se suosq; in omnis generis mala abiecit præ-
cipites, & morti se etiam cum omni poste-
ritate sua reddidit obnoxium. Nam stipendium
peccati mors, id est, omnis generis mala, tum
temporalia, tum æterna. Ne autem desperatio-
ne contabesceret, accepit consolationem & pro-
missionem à DE O misericorde, de venturo se-
mine, contrituro caput serpentis, fideq; in illo
Adam & posterì eius seruati sunt, & aduersa
singula & vniuersa, quoad superstites fuerunt,
gloriosè superârunt.

Illarum promissionem autem de semine ven- Regnum
Cainiticum.
turo Cain filius Adæ abiecit, ac à patre disce-
dens regnum peculiare condidit, quod potentia,
opiòus, munitiõibus, vrbibus, artibus omnis ge-
neris, quas reperit & reperire iussit, tum pani

Historiola Ecclesiæ,

quotidiano, tum etiam luxui & voluptatibus seruientibus, religione etiam peculiari, impia & idolatrica instruxit & munijt, & acerrimo odio patrum, seminis siue Christi Ecclesiam persecutus est. Non paucos etiam piorum patrum sustulit, quod idolomantas eius probare neq, vel-
lent, neq, possent.

Fides desi-
nit esse in
terra.

Ac quia opibus & potentia præstabat eius regnum, qui verò in patrum Ecclesia essent, pau-
peres ac ærumnosi ferè essent, multisq, modis mi-
seri, vt est ferè hîc malis melius quàm bonis,
multi è patribus nati ac ab illis orti, illa prospe-
ritate Cainitarum offensi, ad idolatriam illam
sanguinaria Ecclesia maximo numero defece-
runt, delectati copia & opulentia illa idolatra-
rum, & pertæsi vitæ superioris, difficilis & mo-
lestæ, vt pauci supercissent, qui Deum verè & re-
ctè colerent, fides autem pusilla supercisset in ter-
ris, semini promisso Christo suus honos non dare-
tur, omnibus à Cainitis abductis, ad cultus hu-
mano arbitrio sine verbo, inidè contra verbum &
Deum institutos.

Diluuium.

Cùm verò Deus aliter tanto malo mederi
non posset, totum genus humanum diluuio
perdidit, anno à conditis rebus humanis millesi-
mo, sexcentesimo, quinquagesimo sexto. Ac ha-
tenuis abstinerant à carnibus & vsu earundem
patres.

NO E autem natus tunc annos sexcen- Noë serua-
tos, quia gratiam apud Deum reperit, ipsum tur in arca.
præconem iusticiæ seruauit in arca inclusum
cum filio Sem, Iaphet & Cham, & horum vxo-
ribus. Ab his egressis post annum ex arca tem-
poris progressu propagata, & nata sunt omnes
familie terræ, quarū & πόντοι & nunc sunt,
sed longissima serie, omnes gentes orbis terræ,
vbicunq; etiam & in quibus regionibus, siue in
terra, siue maris insulis commorentur.

Cum verò post diluuium propagato & ad- Noë distri-
aucto plurimum genere humano in oriente v- buit habi-
nus locus tot homines capere non posset, Noë pa- tandum tri-
ter, tunc solus Dominus orbis terræ orbem totum bus filiis or-
filiis tribus habitandum diuisit. Sem natu ma- bem terra-
ximo dedit Syriam & eam orientis partem, rum.
quam nunc Asiam maiorem dicimus, quæ ali- Sem natu
quot regna amplissima terra mariq; complecti- maximus fi-
tur, quemadmodum ista in Geographicis nostris lius.
pluribus verbis sunt exposita.

IA P H E T natu medio filio dedit possi- Iaphet natu
dendam & habitandam Asiam minorem, vbi medius.
sunt Ionia, Lydia, Caria & multa alia pulcher-
rimæ regiones & terra, quas nunc potenter oc-
cupatas tenet singulas & vniuersas Turcius
Tyrannus. Insulas etiam maris mediterranei, &
vniuersam Europam, vbi doctrinam sparsit de
Christo, de vita æterna, de regnorum mutatione
& Ecclesia.

Historiola Ecclesiæ,

Sibyllæ.

Quæ cum ex omnium ferè animis elabi inciperet, à Sibyllis, quæ auditores patrum fuerunt, est collecta, & versibus eruditis & brevibus comprehensa, vnde omnibus ætatibus philosophi, sapientes gentium & poëtæ depromserunt cuncta & singula, quæ de rebus diuinis non incommode dixerunt & scripserunt.

Iaphet quorum gentium conditor?

Conditor autem est Iaphet tum multarum aliarum gentium, tum etiam Latina & Græca gentis, quæ plurimum sapientiæ & doctrinæ variæ ab initio semper præ alijs gentibus possedit & retinuit: Penes vtramq; fuit possessio & sapientiæ, & doctrinarum omnium, ita tamen vt Latina gens, quam aliàs Romanos dicimus, sapientiam suam à Græcis quasi præceptoribus omnibus temporibus disceret & hauriret, quemadmodum sic futurum iam olim Sibylla prædixerat, ac id his quidem verbis: Ἐξ ἱαδ' οὐ γαίης ἴξαι σοφὸν ἰταλῆσι, id est, Romani petent doctrinas à Græcis, facti discipuli Græcorum.

Cham natu minimus filius contrarius patri & fratribus.

CHAM autem minori natu in diuisione orbis terra Noë dedit possidendam Africam, quam nunc Saraceni tenent & Turcæ, Præsto etiam Iohannes summus Africa Imperator, qui imperio suo quadraginta regna in interiore Africa complectitur. Is Cham alter Cain fuit incredulitate & impietate, omni deniq; vita & moribus, aduersus patri & fratribus & liberis & nepotibus

& nepotibus horum, nam sine Deo, sine fide, sine Christo erat, cum verbum abiecisset odio patris Noë, impietatem & malitiam eius damnantis & accusantis, iram etiam Dei minitantis. Noë Noë administrat aliquandiu solus omnia, autem gubernarat hactenus & administrarat tanquam superintendens generalissimus solus multo labore, cura maxima, in œconomia, politica, schola & Ecclesia omnia, & tulerant illud paternum imperium placidè hactenus omnes.

Quia verò Cham filius maledictus Noë de vin- Cham regnum potens condit & noua religione instruit. dicta iampridem consilia inierat, & hominum improbitas creuerat, & paternum imperium contemnebatur, & maioribus viribus opus erat ad coercendos improbos, crescente tunc hominum improbitate, hanc ipse adeptus occasionem, non contentus sua parte, sua Africa, qua sibi sorte contigerat, fratri Sem natu maximo & pietissimo, cum quo Noë pater tum viuebat, suam etiam partem vi rapit, & regnum potens sibi condit, & noua religione contraria in omnibus ferè patrum doctrina & religioni, illud munit, & ignem adorandum in VR vrbe Chaldaeorum primaria omnibus, pœnis grandibus propositis, proponit.

Quia verò & opibus & potentia præstabat Doctrina de Cham tunc solus præ fratribus omnibus, & cultus eius plausibiles essent rationi, non modò pœstum extinguitur. nis & persecutionibus coëgit veros Dei cultores, sed etiam blanditijs & argumentis speciosis persuasit,

Historiola Ecclesiæ,

Abraham
indebita
bonitate
Dei ex ido-
lomania
Chaldaica
in terram
Canaan e-
uocatur, &
doctor Ec-
clesiæ con-
stituitur.

suasit, breui factum est, ut pauci admodum fide promissum Messiam colerent. Ac extincta fuisset paulò post in vniuersum vera de Messia doctrina in Ecclesia, nisi indebita bonitate Deus Abraham, natum è familia quidem Sem, sed idololatræ, ex VR Chaldaeorum in terram Canaan, quam tunc Chamitæ impij tenebant, euocassent, promissionem de semine ipsi repetiuisset, & recepto in gratiam mandasset doctrinam de seruatore venturo intrepide inter gentes, inter pericula & varia exilia spargere, ut semper esset pusillus aliquis grex, qui verè Deum coleret, & impijs, tametsi numero, opibus & potentia præstarent ac formidabiles essent, nihilominus contradicerent, ac quos Deus de Chamitis vellet ab idolatria ad veros Deosq; gratos & placentes cultus reuocaret.

Primus Mo-
narcha Nim
roth.

Fuit autem primus Monarcha in orbe NIMROTH, fortis venator coram Domino, filius Chus, filij Cham, quem Græci Iouem Ammonium, qui in Lydia colebatur maxima religione, nominant. Id verò regnum Chaldaum, Babylonium & Assyrium dictum est: quemadmodum suo loco in Assyriacis illa pluribus verbis sunt exposita.

Ecclesiæ pa-
trum guber-
natio poli-
tica & Ec-
clesiastica in

Habuit autem in prima illa Monarchia nihilominus & deinde in cæteris Monarchijs sequentibus Ecclesia patrum suam Ecclesiasticam & politicam gubernationem. Sic habent
ihx

ihre Regiment vor sich selbs gleich wol in- Monarchijs
ter gentes behalten. In terra Canaan, quam qualis?
impij Chamitæ tenebant, promissa Abraham & Populi Iu-
posteritati eius, Abraham, Isaac, Iacob præfu- daici recto-
erunt Ecclesia. In AEgypto autem, quo famis res in terra
tempore e Canaan ad Ioseph filium descende- Canaan.
rat Iacob cum liberis, populum gubernarunt Ia- In AEgy-
cob, Ioseph filius Iacob & ceteri filij Iacob, à pto.
quibus duodecim tribus cognominatæ sunt, usq;
ad exitum ex AEgypto, per quos etiam propa-
gata est doctrina de filio Dei per vniuersam
AEgyptum idololatricam.

Defuncto autem Pharaone, qui amicus Is-
raëlitæ fuerat, Ioseph etiam mortuo, AE-
gyptij ad idolomaniam veterem relapsi sunt, &
Rex Pharaon, quem Græci Busyrin esse existi- Busyris sue
mant, populum Israël maximo numero auctum Pharaon.
in AEgypto duriter varijs modis afflixit per an-
nos octoginta, tum quòd metueret tantam mul-
titudinem, tum etiam quòd odisset doctrinam &
religionem ipsorum contrariam suæ idolomanie
in omnibus, adeo vt essent non vno modo miseri
& pertasi admodum durissima istius seruitutis,
vt & filij Ephraim propagati ab altero filio Io- Filij Ephra-
seph Ephraim, impatientes istius iugi, ante tem- im ante
pus, viuo etiam num & superstitè, imò reclaman- tempus in-
te etiam patre Ephraim, inuaderent cum ex- uadunt ter-
ercitu terram Canaan, terram promissam A- ram Cana-
braham & posteris eius, vbi tamen cæsi sunt, an.
quod

Historiola Ecclesiæ,

quod ante tempus sine mandato Dei non iubente Domino rem illam tentassent, ut primo Paralip. 7. capite scriptum est.

Moses.

Aaron.

Pharao submergitur in mari rubro.

Populus in deserto miraculose pascitur, & defenditur.

De sexcentis millibus tantum duo

Ac cum dux deesset, Deus excitavit MOSEN cum fratre AARONE, qui eduxit multis signis & prodigijs populum in Arabiam Petraam per mare rubrum, quod cessit accedentibus, in quo perijt Pharao impius, victus Hebræorum magia, ut Berosus Chaldaus non verè contra sacras literas scripsit & cōmemoravit, anno mundi bis millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, cum commorati essent in AEGypto annos bis centum quindecim.

Ac cum panis deesset in deserto, in inculta steriliq; regione, pavit de cælo populum manna & coturnicibus cibo delicatissimo. Potavit etiam aliquoties aqua ex rupe arida & rigida prorumpente, & si quæ amara fuerunt, eas dulces per Mosem reddidit, & defendit contra Amalekitas & Edomitas in deserto in Israelitas irruentes. Mosi etiam septuaginta seniores adiunxit, ut posset tantum Imperij onus eò sustinere facilius. Verum quia Deum in deserto post tanta beneficia nihilominus grauit ex saepe offenderunt ingratitude, impatientia & diffidentia, Moses etiam & Aaron hic impegerunt non ἀναμάρτητοι, factum est ut ex sexcentis millibus egressis ex AEGypto duo tantum Caleph & Iosue ingressi sint in terram promissam, fertilem & melle

Et melle lacteq, fluentem, id est, in eum gutt veniunt in
Landt/ein herrlich Landt/ Et à gentibus gi- terram, sanctam.
gantea vastitate corporis terribilibus habita-
tam.

(Mosi multi etiam profani veteres scriptores meminerunt. Galenus tum alibi, tum etiam lib. 11. de usu partium, ubi dicit Platonem, se quoq, & omnes alios, qui apud Græcos de natura rerum rectè scripserunt, à Mose dissidere. Omnia enim (inquit) Deum facere posse arbitrabatur Moses, etiam si ex cineribus equum aut bovem facere velit. Nos autem (scribit porro) non ita sentimus, sed confirmamus quædam naturam facere non posse, eaq, Deum ne aggredi quidem omnino, sed ex ijs, quæ facere potest, quod melius est, eligere. Meminit etiam Strabo lib. 16. Geographiæ suæ. Dicit versatum aliquandiu in Ægypto, ac cum Idolomaniam Ægyptiorum ferre diutius non posset, eduxisse secum τὸν τιμῶντα τὸ θεῖον Hierosolymam usq, & pugnasse ἀντὶ τοῦ ὅπλου τὰ ἱερὰ! προβαλλόμενον, καὶ τὸ θεῖον, καὶ σωθῆσθαι ἀρχὴν οὐ πῶς τυχεῖσθαι. Dicit fuisse omninò virum quendam præcipuum & singularem, prorsusq,

Historiola Ecclesiae,

prorsusque quales fuerunt veteribus celebrati ac sapientes viri, Minos, Solon, Lycurgus, Tiresias, Amphiaraus vates, Orpheus, Musæus, Zamolxis Pythagoræus, Gymnosophistæ, Magi, apud Assyrios Chaldæi, Hetruriæ aruspices apud Romanos. Ex superstitione natam à carnibus quibusdam in Mosis repub. abstinentiâ ἐκ δ' ὑπερ-δ' αὐμονίας αἱ βρωμάτων χέραι. Meminit etiā ex Trogo Iustinus libro 36.)

Post Mosen. *Post Mosen autem defunctum in deserto præest populo Iosue.* *propter incredulitatem, & sepultū ab ipso Deo, rexit populum Iosue filius Nun, famulus Mosis, & seniores septuaginta.*

Is verò e deserto de mandato Domini post exactos annos 40. populum traduxit siccis pedibus per Iordanem, qui rigat Galileam, in terram Canaan, frustra irruentibus in illos Ammonitis & Moabit is, frustra fretis propheta suo Bileā, nato e familia Nachor, fratre Abraha. Nam Iosue & Soli & Lunæ imperavit, prælia Domini præliatus, fauēte, iubente, præsentē & adiuvante Domino, & devictis aliquot terribilibus hostibus, terram Canaan populo necdum subactā & bello captā nihilominus tamen secundū tribus duodecī distribuit, certissim⁹ de promissione divina.

Iosue distribuit terram Canaan populo. *Eo verò ad patres suos collecto, iudicibus, ducibus siue principibus paruit populus, quibus*
cum

cum gentibus vicinis à Cham propagatis, bel- Iudicum
lum fuit αὐτοκρατορ & perpetuum, cum Syris imperium.
inquam, Moabitis, Cananais, Midianitis, Am-
monitis, Philistæis gentibus idololatricis, quæ
terram Canaan, à Cham impio propagatæ, tum
tenebant, neq; aduenis Israëlitis nouis colonis
cedere volebant, quin potius Israelitas ad vnum
omnes sublato cupiebant.

His verò modo superiores, modò ab illis vi- Populus
eti, sub durissimum & longissimum seruitutis iu- Israël sub
gum missi sunt, tunc fere, quando securiores fa- iugum mita-
cti, vero Deo relicto, contubernio vicinarũ gen- titur à gen-
tium corrupti, idolis illarum feruierunt, scor- tibus.
tatione etiam & coniugijs cum ijsdem gentibus Israëlitarum
Deum offenderunt, quemadmodum neq; post connubia
reditum è Babylone, neq; in ipsa Babylone à cum genti-
gentium connubijs abstinnerunt, vt dicetur suo bus.
loco. Ac ipsæ etiam tribus sub iudicum imperio Bella tribu-
infestis armis quandoq; concurrentes conflixe- um inter
runt, ne quid deesset communibus æumnis. Et se domesti-
iudices seuitiam etiam exercuerunt, non modò ca.
in cæteros, sed etiam domesticos & consangui-
neos, quibus Deus irritatus, aliquoties totũ po-
pulũ, gentium vicinarũ subdidit, iugo donec pce-
cato tandem agnito Deus seruitutem ipsorum
miseratus, excitaret rursus heroea principem
aliquẽ è quacunq; tribu, qui è seruitute gentiũ
populum suum vindicaret, quemadmodum in
historia Samsonis copiose indicatum est.

Regnatum

Historiola Ecclesiae,

Duratio regni Iudicum.

Regnatum est autem à Iosue usq; sub iudicibus annos quadringentos quinquaginta.

Post iudices siue principes rectoribus vsus est populus sacerdotibus, Eli, quo imperante Philistae gens praecipua in terra Canaan maxima clade afficiunt populum, & Samuele, à quo tempus prophetarum incipit, Act. 3.

Reges regunt populum.

Eius Samuelis degeneres filij perfecerunt, vt populus, sacerdotibus reprobatis, Regem posceret more gentium. Cum verò populus regem posceret sine Deo & contra Deum, iubente nihilominus Domino, forma Imperij mutata est.

Saul primus Rex.

Ac gubernatio demandata regibus est, Sauli, quem oppugnant Ammonitae, Amalekitae, Philistae quoq; duce Goliath, quem funda interimit David, alter rex, qui vicit Iebuseos, ac Hierosolymam urbem ipsorum primariam, caput & sedem sui regni ex Hebron illac transfert & collocat. Bellum etiam gerit contra Syros & Am-

David Rex. Salomon Davidis filius.

monitas. Salomon filius Davidis tertius rex, templum Domino condidit, anno ab exitu ex Aegypto quadringentesimo octuagesimo, cum pro templo tabernaculis haecenus siue templo portatili & complicatili vsi essent, war von Zuch gemacht / den man zusammen legen vnd fort führen vnd tragen kont. Quem admodum patet ex Mose, vbi forma eius templi à Deo pingitur & describitur.

(Iosephus

(Iosephus lib. 7. antiquitatum scribit, Dauidem Regum omnium opulentissimum fuisse, κατέλαπε πλῆ-
τον, inquit, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς οὔτε
ἐβραίων οὔτε ἄλλων ἔθνων. Idem scri-
bit Eusebius lib. 9. de præparatione
Euangelica.)

*Salomone autem defuncto, quia Deum Salomone
multiplici idolatria offenderat, & filius eius defuncto
Roboam durius imperaret, consilia seniorum duodecim
sperneret, adolescentes stolidos solos audiret, de- tribus scin-
cem tribus ab illo defecerunt, & ductorem na- duntur in
tū Rehabeam seruum Salomonis, in vicinam duo distin-
Samaritam concesserunt, ac regnum peculiare eta regna.
condiderunt, legibus, doctrina & religione ido- Regnum
lolatrica diuersum, solis duabus tribus Iuda Samariæ,
& Benjamin Hierosolymis remanentibus. Et Israël seu
populo Israel tunc diuiso in duo regna, alterum decem tri-
Iuda, siue duarum tribuum, siue regnum Hie- buum.
rusalem, alterum regnum Samaria vel decem Regnum
tribuum dicebatur. duarum tri-
buum.*

(Iosephus lib. 8. ἀρχαιολογίας
cap. 4. de Roboamo filio stolido Sa-
lomonis sic. τὸν ἔσπον ἀλάζων ἀνὴρ καὶ
ἀνόητος καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς
παῖσιν φίλοις τῶν ἀρχῶν ἀπολέσας.
Ac de Rehabeam ibidem cap. 3. di-
cit, quòd causam peccandi præbuerit
populo, σωδίαφθίετα γὰρ, inquit
τὰ τῶν

Historiola Ecclesiæ,

τὰ πῶν ἀρχομένων ἤδη τοῖς ἡγεμόνων
τρόποις ὡς ἀρετῇ ταῖς κακίαις αὐτῶν
επομένων.)

Decem tri-
bus abdu-
cuntur in
Assyriam.

Quia verò vtrumq; regnum tum Iudæ tum
Samarie iram Dei contra se multis modis inui-
tabant, & præterea Prophetas tum alios, tum
etiam Eliam & Eliseum vtrumq; claros re-
suscitatione mortuorum & alijs miraculis, mis-
sos diuinitus, non audirent, & bella inter se mu-
tua illa duo regna vicina gesserūt, & hostes per-
peßi sunt in prima monarchia acerrimos, reges
vicinos & gentes præpotentes, Assyrios, Baby-
lonios, Aegyptios, Aethiopas, Arabes, Ammo-
nitas, Syros & Moabitas, donèc tandem cum
resipiscere nollent & conciones prophetarum
spernerent, imò etiam prophetas persequeren-
tur, decem tribus per Salmanassar Assyrium
obsesse per triennium in Samaria, in Assyriam
in perpetuam captiuitatem sunt abductæ, vn-
de nunquam sunt regressæ, distributæ per re-
gnum Assyrium inter gentes varias, terra ipso-
rum ad habitandum tradita gentibus, cum ste-
tisset illud regnum Samaria annos bis centum
nonaginta nouem. Cum illis etiam tunc Tobias
vir sanctus & religiosus abductus est, qui do-
ctrinam de semine venturo Christo in Assyria &
inter medios hostes constanter professus est, &
ex fide proximo assidue & intrepide seruauit
dilectionem magnam exercendo assidue (null.
formidand

Tobias vir
religiosus
abducitur in
Assyriam.

formidando pericula) in fidei consortes & captiuos. Et est hac abductione decem tribuum in Assyriam & dispersione inter varias gentes Asia, quæ tum parebant Assyrijs vt Monarchis, propagata sine dubio noticia de vero Deo, vt constat circumcisionem Colchos & alios ab illis tribubus decem & dispersis Iudæis didicisse, vt Herodotus testatur, & ante omnia, historia Tobie docet & confirmat.

Doctrina
de vero
Deo pro-
pagata per
gentes.

Et cum hoc exemplo decem tribuum reliquæ duæ tribus nihil mouerentur, conciones Ieremie Propheta riderent & adhuc in carcerem conijcerent, aliquantò post euersa prius vrbe Ierusalem post anni integri obsessionem & sex mensium, & direpto, incensoq; templo & abducta tota Hierusalem & meliori populo, illa quoq; in Babyloniam à Nabuchodonosere sunt abductæ, relictis in agris paucis agricolis & hortulanis, quibus præfecit Gedaliam, cui etiam commendauit Ieremiam è carcere extractum.

Dux tribus
captiua ab-
ducuntur in
Babylonem.

Verum cum Rex Ammoniticus ingressus cum exercitu terram desolatam & vastatam, Gedaliam interfecisset & quicquid de populo, quod remanserat, reperisset, Ieremias cum superstuitibus in Aegyptum euasit, vbi cum & suos populares inciperet, & ipsum Pharaonem regem Aegypti impium accusaret, lapidibus oppressus tandem extinctus est, & Hierosolyma euer-

Hieremias
capta vrbe
fugit in AE-
gyptum.

Historiola Ecclesiæ,

sa & habitatore carens, nidus & habitatio mansit serpentum & draconum per annos 70. prostrata ante faciem omnium hominum, ut exemplum memorabile esset iræ diuinæ in peccatores.

Daniel & Ezechiel pueri abducuntur in Babylonein.

Prophetiæ Danielis de Monarchijs.

Abductæ sunt autem istæ duæ tribus anno mundi termillesimo trecentesimo nonagesimo quarto, ante Christum quingentesimo septuagesimo quarto. Cum illis abducti fuerunt etiam Daniel & Ezechiel pueri, Prophetæ, qui & populum captiuum consolati sunt, & finem habituram illam captiuitatem post annos 70. secundum prophetiam Ieremiæ testati sunt. Daniel quoque prophetarum summus de Monarchijs, mutatione & translatione regnorum, de statu Ecclesiæ omnium ætatum & temporum vsq; ad nouissimum diem de rebus omnibus gerendis in politia & Ecclesia, in quatuor monarchijs, de æterno etiam regno Christi vaticinatus est, & doctrinam de Messia per vniuersum Chaldaeorum regnum sparsit, donec exactis 70. annis à Deo præsentis, permittentibus Persarum Regibus dominis tunc Assyriorum & Chaldaeorum Hierosolymam ad restaurandam urbem, templum & religionem redirent.

Principes post reditū e Babylone præsunt populo.

Vsi autem sunt Iudæi in secunda Monarchia Persica regressi e Babylone non regibus, sed principibus ortis e stirpe David usq; ad Alexandrum magnū tertiæ Monarchiæ autorem & conditorem,

conditorem, propter reuerentiam fortè regum Persicorum, donec eo defuncto & imperio eius diuiso à ducibus & principibus Alexandri in quatuor regna, Maccabæi è tribu Leuitica orti Maccabæi & consensu populi & politia & Ecclesia simul præ-politiæ & essent, usq; ad initium regni Herodum & præsi-Ecclesiæ gu- dum Romanorum, qui sacerdotes, quos volebant bernatores, creabant, accepta pecunia, & vicissim remoue- bant, quos volebant, & quando volebant. Ac tametsi Iudæi post exilium Babylonicum auto- Iudæi vexan- nomiam suam retinuerunt, tamen & à vicinis tur à genti- gentibus, quæ Samariam tenebant, & ab ipsis bus. Persicorum regum satrapis ac præfectis duras vexationes sæpe sustinuerunt. Nam vt vehemen- ter difficile fuit dissipatas familias Iudæorum in Chaldaea colligere & inermes per tot inimicas gentes ducere, & inter hostes rursus extruere urbem, & collapsam rempub. restituere post an- nos 70. ita post instaurationem vrbis & redi- tum è Babylone multò maior deformitas secuta est in illo populo quàm antè. Nam Reges AE- Iudæi à mul- gyptij & Syriaci post Alexandrum, vt dicetur, tis hostibus ipsi etiam sacerdotes Iudæorum, qui ducum suo- miris modis rum autoritatem non magnificiebant, sed vexati, contemnebant inter se certantes auaritia, am- bitione & gloria. Herodes etiam tandem & Romani præsides Iudæos miris ac varijs modis afflixerunt.

Historiola Ecclesiarum.

Cruenta

bella orta è parricidia, dissidia dogmatum, & supplicia refacerdotum clē sentientium oriebantur. Hinc cum citò ambitione.

Fagosa satrapa Persicus affligit Iudeos.

E Sacerdotum ambitione cruenta bella, obliti essent superiorum malorum, exilij, iræ diuinæ, & poenarum, Iesus Sacerdos, ut alia mittamus, cum à fratre Ioanne ad se sacerdotium transferre conaretur, Fagosam satrapam Persicum prefectum Ochi Regis Persarum contra fratrem accersuit. Qui cum veniret Hierosolimam, ingressus templum, inde spolia auexit, & annuas pensiones templo eripuit, donatas templo à Cyro & Dario Longimano. Et exegit 7. annos tributum duriter, ita ut cogeret Iudeos pro singulis pecudibus mactandis in sacrificijs quinos coronatos pendere. Atq; hoc initium malorum fuit in Iudæa post reditum ex Babylone, cum quidem ad Ochum usq; à Dario Longimano Ecclesia in Iudæa halcyonia, id est, mediocrem tranquillitatem habuisset, annis ferme centum septuaginta, ut instaurari vrbs, templum, doctrina studia & totus ordo gubernationis possit.

Sacerdotum coniugia cum gentium filiabus.

Et Manasses exemplum imitatus Iesu aliquanto post sub Dario ultimo Persarum Rege affinitate sibi iunxit Sannabolad Chuttaum, quem Darius ultimus Samaria prefecerat, accepta eius filia in uxorem. Cumq; ob illicitum matrimonium repelleretur à ministerio sacerdotali, cum multis alijs ob eandem causam sacerdotij

cerdotij munere priuatus, confugit ad socerum in Samariam.

Is vero deuieto vltimo Dano ab Alexandro Manasses
 Magno nouum templum in monte altissimo Sa- sacerdos
 maria Garizen condidit, simile figura & ma- condit tem-
 gnificentia Hierosolymitano, cui generum Ma- plum in
 nassen praefecit. Quia autem id templum ma- monte Sa-
 gnos tumultus in Iudaea excitauit, ideoq; post mariae Ga-
 ducentos annos à Maccabaeis funditus deletum rizen.
 est.

Accessit huc, quòd defuncto Alexandro in Reges Syriæ
 tertia Monarchia ex Ptolemaeis regibus AEgy- & AEgypti
 pti, & Antiochis Syriacis regibus, qui partem affligunt
 quandam imperij & regni defuncti Alexandri Iudæos.
 sibi vendicauerant, alij duriter affligerent, &
 multis modis vexarent gentem Iudaicam. Pto-
 lemaeus Lagi primus rex AEgypti post Alexan- Ptolemæus
 drum defunctum, vt sibi tributariam faceret Lagi primus
 gentem Iudaicam, fraude tanquam sacrificia- Rex AEgy-
 turus die Sabbathi, Iudæis arma capere per le- pti.
 gem non audentibus, urbem Solymorum ingres-
 sus, sauij in ciues, & aliquot millia Iudæorum
 captorum duxit in AEgyptum.

Illis tamen equior fuit filius eius Ptolemæ- Ptolemæus
 us Philadelphus rex laudatissimus, ac Poëtarum Philadel-
 insignium carminibus celebratissimus, qui plures phus.
 quam centies mille Iudæos, partim à Persicis
 regibus, partim à patre Ptolemæo Lagi captiuos
 in AEgyptum perductos, atq; ibi seruitutem ser-

Historiola Ecclesiæ,

uientes liberauit, numerans pro singulis captiuis λύτρον 12. Coronatos ex fisco regio.

Onias sacerdos condit templū in Aegypto.

Et sub Ptolemæo Philometore sexto rege Aegypti Onias Oniæ pij filius in Aegypto condidit in agro Hieropolitano templū, quod à Memphi vrbe, quæ nunc Alcairus dicitur, quinq; miliaribus Germanicis absuit, ex osus mores & improbitatem pontificum Hierusalem, abducta secum illuc manu mediocri ciuium. Id verò templum de suo nomine Onion nominauit, quod post annos ferè ducentos triginta, spoliatum omnibus donarijs, Vespasianus Cæsar clausit, circa tempus destructæ Hierosolymæ, exhibito nunc Christo, vbi templis illis non erat opus, quæ vmbra & typus fuerant hæcenus Christi venturi.

Ptolemæus Lathurus Iudæis infestissimus.

Ptolemæus autem Lathurus Iudæis contrà iniquissimus fuit, dissimilimus Ptolemæo Philadelpho & Philometori. Cum enim Iudæi eum quocunq; nomine offendissent aliquando, cum exercitu aliquot millium Iudæam ingreditur, & commisso cum Iudæis prælio triginta milia occidit. Qua victoria exultans Lathurus Iudæam crudeliter vastat, alicubi quicquid mulierum & puerorum in pagis reperit, mactari & concidi in frusta & coqui militibus suis in cibum iussit, vt eò terribiliores Iudæis essent.

Antiochi Epiphanis Syriæ regis mores.

Sed superauit longè lateq; huius Lathuri crudelitatem & sauitiam Antiochus Epiphanes, septimus rex Syria. In eo fuit tanta petulantia,

petulantia, vt pro Epiphane sit dictus ἐπιμα-
 νης, id est, furiosus. Interdum in conuiuia ge-
 status est, vt funus ceremonia funebri. Ac
 talem esse oportebat, qui Deo bellum intulit, ac
 delere Ecclesiam conatus est. Ab illo Iason
 principatum sacerdotij emit, quingentis talen-
 tis, hoc est, tribus tonnis auri, & promissis in-
 super quadraginta octo millibus annui tributi.
 Ac vt regem impiū magis sibi conciliaret, gym-
 nasia Hierosolymis extruit contra legem Dei,
 ac ludos instituit Græcos & Ethnicos, illis ipsis
 temporibus, quibus populus conuenire alioqui ad
 templum consueuerat. Regem Ephiphanem cum
 exercitu aduenientem in urbem accipit magni-
 ficè facibus prælatis, & cum canticis continentibus
 Encomia regis, quo tempore Rex abiens præ-
 sidium in arce Hierosolymitana relinquit, be-
 setzt das Schloß mit Kriegsvolck / Reu-
 tern vnd Fußknechten / vnd setzt also ein
 fuß in Jerusalem. Ac hoc fuit initium ser-
 uitutis eius, quæ secuta est intolerabilis.

Iason sacer-
 dos Epipha-
 nem inuitat
 contra Iu-
 dæos.

Menelaus autem criminatus aliquanto
 post fratrem Iasonem apud Epiphanem callide
 & alijs officijs sibi regem & aulicos conciliat, &
 pollicitus trecenta talenta, hoc est, centum octo-
 ginta millia coronatorum supra omnia illa, quæ
 Iason hætenus soluisset, impetrat, vt principatus
 sacerdotij Iasoni ablatum in ipsum transferatur.
 Eam dignitatem adeptus, impietatem Iasonis in

Menelaus
 frater Iaso-
 nis detur-
 bat sacerdo-
 cij dignitate
 fratrem.

Historiola Ecclesiae,

Ethnicis ritibus imitatus est, & crudelitatem
& rapacitatem eiusdem longè superavit. Ac-
cum immensam pecuniam Regi Epiphani pro-
missam soluere non posset, multa vasa aurea
clam ex templo surrepta vendidit, quo sacrile-
gio patefacto magni motus in populo extiterunt.

**Prodigia
conspecta
in aëre.**

**Bellum in-
ter duos
fratres sa-
cerdotes.**

**Epiphanes
vi capit
Hierosoly-
mam.**

Sub id tempus 40. continuos dies in aëre
mira species conspectæ sunt armatorum equi-
tum & pedestrium copiarum confluentium, quæ
prodigia ingentium calamitatum, quæ paulo
post secuta sunt, prænuncia fuerunt. Nam
Iason excussus sacerdotio à fratre Menelao, ar-
mata manu urbem inuasit, ut fratrem rursus
sacerdotio excuteret. Et cum plurimos ei-
us trucidaret, qui partibus Menelai fratris fa-
uebant, Menelaus inferior viribus in arcem ad
præsidium Syriacum confugit, unde missis nun-
cijs implorat opem Antiochi Epiphani, qui pau-
lò ante oppressus & coërcitus à Romanis, quo-
rum potentia in immensum creuerat hætenus,
fremebundus ascendebat Hierosolymam. Cumq;
ad urbem adducto exercitu clausas portas & ci-
ues ad defensionem paratos offendisset, indigna-
tus, vi oppugnatam urbem sine magna difficul-
tate cepit, cum Menelaus cum sua factione &
præsidium Syriacum ex arce erumpens intra
urbem cæsis ciuibz hostium conatus adiuuarent
& portas aperirent.

Ibi demum ingressò Antiocho milites iussi
trucidare

trucidare obuios armatos, in omnem aetatem & sexum crudeliter saeuerunt, ita ut circiter octoginta millia hominum tridui spacio in vrbe Solymorum interfecta, aliquot millia captiua abducta & vendita sint.

Ciues capta vrbe crudeliter trucidantur.

Ingressus est etiam Rex ducente Menelao Pontifice sanctissimam templi partem, & vasa sacra manibus pollutis contrectata, asportari iussit in Syriam, una cum mille octingentis talentis ex Gazophylacio, hoc est, nostrae monetae ferè vndecim tonnis auri, quae pecunia partim erat templo donata, partim illic deposita à viduis & orphanis, ut in locum sanctitate & veneratione tutiorem.

Epiphanes spoliat templum Hierosolymitanum.

Cumq; Antiochus sacerdotiū summum Menelao restituisset, ac firmū praesidium militare in vrbe reliquisset, cui Philippū Phrygem praefecit, hominem crudelissimū, Antiochiam Metropolim Syriae cum amplissima praeda reuersus est.

Philippus Phryx.

Post bienniū defectionē Iudaeorum metuens, misit Apollonium ducem, cum exercitu viginti duorum millium ad Hierosolyma, qui nihil hostile praese ferens, positis castris extra urbem Sabbathi diē expectauit, quo die multitudinē inermē, egressam spectatū castra Syriaca, dato signo partim confodit, partim contriuit & impetu in urbem facto, omnia cadibus compleuit, urbem diripuit, ac multis in locis incendit, mœnia & alias munitiones demolitus est.

Apollonius dux Epiphanis crudeliter tractat Iudaeos.

Eam

Historiola Ecclesiae,

**Præsidium
imponitur
arci David.**

Eam partem urbis, quæ ciuitas David dicebatur, munijt muro & propugnaculis, & validum præsidium imposuit. Hæc omnia erant præparatio ad ea, quæ Rex postea molitus est. Cum enim cogitaret Iudæis patriæ legis professionem extorquere, quam sciebat eos acerrimè defendere, prius exarmare eos, & omnibus præsidijs, munitionibus ac viribus exuere voluit.

**Iudæis in-
terdicitur
professio
religionis
patriæ.**

Hac igitur vastitate per Apollonium ducem suum effecta Hierosolymis, paulo post misit Rex Athenæum, vnum ex ducibus suis, cum edicto, quo imperabat omnibus gentibus subditis suis vniuersis, eandem religionem cum Græcis, eosdem cultus in toto regno seruare, interdicebatq; Iudæis circumcisionem & omnes alios ritus, lege Mosaica mandatos. Collocavit etiam cum Hierosolymis, tum in alijs ciuitatibus Iudæorum militum cohortes, qui atrocissimis supplicijs afficerent omnes, qui regio edicto non obtemperarent. Quin & templum eiusdem Regis edicto prophanatum est, collocata Iouis Olympij statua in sacratissima templi sede, quod Iudæis planè intolerabile erat, multis etiam stupris patratis intra ipsos templi parietes & matris hostijs lege Dei prohibitis.

**Statua Iouis Olympij collo-
catur in
templo.**

Adhæc regio interdicto prohibebantur libri sacri omnes, & capite plectebatur is, apud quem liber legis erat inuentus, fiebatq; singulis mensibus inquisitio.

His mandatis impijs & immani tyranni-
 di Epiphanis, cum ciues Hierosolymitani se op-
 ponere viribus non possent iam inermes & va-
 lidissimo presidio in vrbe oppressi, & destituti
 duce, cum Merelaus pontifex amicus Epipha-
 nis & antea ritus Ethnicos Hierosolymis insti-
 tuisset, gratificatus Regi, & nunc palam Regis
 impios conatus & approbaret & adiuuaret, vt
 dignitatem suam & Regis fauorem tueretur,
 ibi multi constanter professi legem diuinis tra-
 ditam acerbissimis cruciatibus à militibus An-
 tiochi extincti, & eorum bona fisco regio addicta
 sunt. Plurimi ex vrbe omnibus facultatibus
 relictis, cum coniugibus & liberis in solitudinem
 & specus sese abdiderunt. Quo tempore &
 Matathias Asmonæus cum filijs in vicum Mo-
 din secessit.

Iudæi con-
 stantes in
 confessione
 crudeliter
 necantur.

Matathias
 Asmonæus.

Narratur in secundo Maccabæorum hor-
 rendum supplicium duarum fœminarum, quæ
 infantes suos contra edictum Antiochi circum-
 ciderant, præfecto regio traditæ. Is mandauit
 infantes strangulatos mulieribus nudatis de
 vberibus suspendere, easq; ad terrorem aliarum
 per omnes vrbis vicos circumductas, tandem de
 muro præcipites decurbare.

Supplicium
 horrendum
 duarum fœ-
 minarum.

Extat ibidem narratio de septem fratri-
 bus, qui exquisitis tormentorum modis excruci-
 ati, tamen constantiam in professione legis diui-
 næ præstiterunt. Ex quibus horrendis exemplis
 estimari

Supplicium
 septem fra-
 trum.

Historiola Ecclesiae,

**Asmonæi
Antiochi
furorem re-
primunt.**

**Matathias
magni zeli
& spiritus
vir.**

**Iudæus vi-
ctimam
prohibitam
imolans in-
terficitur
à Matathia.**

estimari potest & immanitas Antiochi Epipha-
nis, & miserrimus status populi Dei, cuius aliqua
tamen reliquia seruata sunt, excitatis diuinitus
Asmonæis, ad quos tandem à stirpe Davidis &
Aaronis & regni & sacerdotij dignitas est
translata, qui Antiochi furorem represserunt,
& legem Dei armis asseruerunt. Iudas namq;
Maccabeus Asmonæus filius Matathie de fami-
lia sacerdotali ortus, urbem & templum vi ce-
pit anno post mortē Alexandri centesimo, quin-
quagesimo nono, ante Christum natum cente-
simo sexagesimo quinto.

Patrem autem habuit Iudas Maccabeus
Matathiam sacerdotem Hierosolymitam, ma-
gni spiritus, zeli singularis & fidei eximie vi-
rum, qui primus se opposuit furoribus Antio-
chi Epiphanis. Nam cum vidisset Matathias
in gratiam regis Antiochi quendam Iudæum
immolare super altari Ethnico victimam lege
prohibitam, iusto & pio zelo inflammatus, &
hunc suum popularem impia patrantem, & re-
gium præfectum astantem cuius inspectanti-
bus in templo trucidauit, & euersa ara ad arma
vocauit omnes, qui verbum diuinitus traditum
pluris facerent, quam regis Ethnici commina-
tiones. Cumq; vir forissimus annum vnum
duxisset errantem multitudinem, quæ ad se hinc
inde amore libertatis, omnibus facultatibus re-
lictis confugisset, & lege Dei præceptos cultus
passim

*passim restituisset, & filiis suis Ecclesiam com-
mendasset, placida morte excessit.*

*Iudas autem mox post patris mortem con-
gressus cum ducibus & exercitibus Antiochi, il-
los aliquoties parua manu magno successu ca-
cidit & profligauit. Cum vero Antiochus Epi-
phanes, ærario, sumptibus tum Iudaici belli, tum
& aliorum bellorum exhausto, ad tributa colli-
genda ipse in Persidem profectus esset, ibiq; suc-
cessu frustratus, & à Persepoli vrbe, quam ob
conditos ibi in Diana tēplo thesauros Alexandri
Magni oppugnare instituerat, reiectus turpiter,
de infelicibus præliis præterea suorum ducum in
Iudæa triste nuncium in itinere accepisset, in
vehementes animi primum, deinde etiam cor-
poris dolores incidit, correptus morbo intesti-
norum sæuissimo. Nihil tamen mitior factus,
maius etiam odium aduersus Iudæos concepit,
quorum vrbes & in primis Hierosolyma decre-
uerat reuersus in Iudæam solo æquare, deleta
vniuersa gente. Sed cum in itinere festinan-
tius contenderet, euerso curru, quo vehebatut
ager, ita diuiter est allisus sole, vt morbi vis au-
geretur, & putrescentibus visceribus etiam caro
per totum corpus vermibus scateret, cum teter-
rimo fœtore, donec tandem post intolerabiles
cruciatus agnoscens diuinam vindictam, ani-
mam efflauit, post vastatum & direptum tem-
plum & oppidum Hierosolymorum anno quarto.*

*Iudas Mac-
cabæus feli-
citer prælia-
tur contra
Epiphanem,*

*Theauri
Alexandri
conditi in
templo.*

*Mors hor-
renda Anti-
ochi Epi-
phanis.*

Primo

Historiola Ecclesiarum

*Primo Maccabæorum cap. 1. 3. 6. Et lib. 2. cap. 4. 5. 9. (Quàm insanis fuerit moribus, luxu, petulantia, refert ex Polybio Athenæus lib. 5. cap. 4. Et lib. 10. cap. 12. Nec dissimulat idem eius rapinas & sacrilegia. De scuitia eius præcipuè in Iudæorum Ecclesiam v-
surpata, vaticinatus est Daniel Pro-
pheta cap. 11.)*

**Iudas Mac-
cabæus oc-
cupat Hiero-
solyman.**

*Iudas verò Maccabæus confirmatus & vi-
ctorijs superioribus & morte Antiochi, statim
ducit exercitum Hierosolyman, vbi prophana-
tum templum cultu idolorum expiat, & legiti-
mas victimas offert, anno ante Christum natum
centesimo sexagesimo secundo die 25. mensis No-
uembris. Quo die ante triennium idem tem-
plum direptum & idolorum statuis ab Antio-
cho pollutum fuerat. Ideoq; Demetrius fra-
ter Epiphanis contra Iudam mittit Nicanorem,
cuius tanta fuit superbia, vt extenso brachio
contra templum iuraret, se hoc templum igne
deleturum esse. Sed huic Nicanori in acie in-
terfecto, præcidi Iudas caput & brachia iussit,
& suspendi ea ante templum, vt conspiceretur
exemplum pœnæ blasphemæ hominis.*

**Iudas con-
cidit in
prelio.**

*Aliquantò autem post ipse quoq; Iudas
concidit in prælio contra exercitum Demetrii
fratris Antiochi Epiphanis, cum fortissimè dimi-
casset, anno sexto post patris Matathie mortem,
relicto*

relictio imperio fratribus Ionatha, Simoni, & qui Fratres Iu-
ab his deinde nepotibus longa serie propagati dæ, Iona-
sunt, ad quos etiam aucta iam potentia Iona-
thas, Simon.
tha fratris Iudæ Maccabai, populi consensu sa-
cerdotij summi dignitas translata est, ubi per-
mansit cum imperio usq, ad initium regni He-
rodis annos ferè centum & sedecim.

Atq, ita Asmonai quatuor, pater Mata-
thias, & tres filij deinceps Iudas, Ionathan, Si-
mon, annos 33. pro lege diuinitus tradita aduer-
sus persecutores populi Dei fortiter praeliati, etsi
Ethnicos cultus ex Iudæa prorsus tollere non po-
tuerunt, eò quòd multi in populo palàm Epicu-
ræi erant, multi fracti calamitatibus huius po-
puli, & conspectu prosperitatis Ethnicorum im-
pietatem amplexi fuerant, tamen hoc sua virtu-
te effecerunt, ne scripta prophetica interirent,
ne cultus diuinitus instituti prorsus abolerentur,
& politia illa omnino dissiparetur, idq, singulari
Dei bonitate ideo factum est, ut tamen politia
& ministerium à Deo institutum & hætenus
defensum ut cunq, maneret usq, ad Christum, ut
sciri possit, quando & ubi Messias exhibendus es-
set. Tametsi enim nepotes tribus illis fratribus

Asmonæo-
rum pietas
quantum
profuerit
Iudæis?

Iudæ Maccabæo, Ionathæ & Simoni dissimiles
essent, crudeliùs & duriùs etiam Iudæos tra-
ctarent, cognatos interficerent, horrendam la-
nienam inter sese exercerent, & peregrinas gen-
tes attraherent ad societatem bellorum, & do-

Nepotes
Asmonæo-
rum dissimi-
les maiori-
bus suis.

Historiola Ecclesiæ,

**Pompeius
ingressus
sanctum
sanctorum
ærarium
Iudæorum.**

**Pompeius
iubet de-
moliri mu-
ros.**

**Initium ser-
uitutis gen-
tis Iudaicæ,
duorum fra-
trum dis-
cordia.**

**Gabinus
proconsul.**

**Marcus
Crassus.**

Pompeius cum suis amicis sanctum sanctorum ingressus, perlustravit ea, quæ solis summis sacerdotibus aspicere licebat, ubi cum ingente vim auri & pecuniæ duodecim tonnas in thesauris esse comperisset, illis omnibus ibidem relictis egressus iussit locum rursus expiari. Hircano sacerdotium summum restituit, autores belli, qui Aristobulum fratrem Hircani ad rebellandum impulerant, securi percussit, Hierosolymorum muros demoliri mandavit, & totam Iudæam tributariam populo Romano fecit, coacta exiguo temporis spacio pendere myriaden talentorum, hoc est, sexaginta tonnas auri. Ac discens reliquit in Iudæa duas legiones cum Scauro. Ac hoc fuit initium servitutis gentis Iudaicæ, cum in potestatem Romanorum venit ante natum Christum. Nam oportebat sceptrum ablatum esse, iuxta Prophetiam Iacob, veniente Christo. Causam autem primam huius calamitatis præbuit duorum fratrum discordia, ut dictum est.

Erat tum Syriæ Proconsul Gabinus, cum amplius biennio in provincia Syriæ fuisset, laudabiliter se gessisset, & multas vrbes superioribus bellis deiectas restaurasset, successu Marco Crasso avaro exercitum tradidit, bellum Parthis illaturus, Roma in Syriam venerat, ante Christum natum quinquagesimo primo anno.

Historiola Ecclesiæ,

Herodes extruit vrbes & de nomine Romanorum principum denominat.

Fames maxima in Iudæa.

Herodes extruit templum in honorem Augusti.

Aliquot etiã vrbes magnificè vel extruere instaurare cepit, impositis Imperatorũ & annorũ nominib⁹, quarũ præcipua fuit Stratonis turris ad mare, quam Casaream vocauit à Casare & Samaria vnius diei itinere ab Hierosolymis distans, quam ab Augusto Sebasten. i. Augusti nominauit. Condidit etiam Antipatriden patre dictam, & Phaseliden à fratris nomine prope Hierichuntẽ urbem nobilem hortis balmi, Herodium à suo nomine iuxta Arabiam.

Cùm autem decimo tertio anno regni sterilitas agrorum ex diuturno aestu famem attulisset, quam horrenda lues pecudum & hominum quebatur, magno studio ex AEgypto & vicinis regionibus conquisitum & importatum frumentum populo viritim distribuit. Cumq; ad eam rem pecunia deesset, exhausto regio thesauro manibus illis ædificationibus, omnia sua aurea & argentea vasa, & quicquid habuit ornamentorum preciosorum, frumentationi impendit. magnificentia non modo offensas priores ex armis subditorum deleuit, sed etiam beneuolos aliquantum sibi reddidit.

Anno autem 17. regni Herodis, cùm Augustus Imperator in Syriam profectus regnum Herodis auxisset accessione aliquot regiuncularum, Herodes permotus illa liberalitate in Iudea iuxta fontes Iordanis magnificentissimum templum constructum Augusto sacrauit, f

Historiola Ecclesiae,

dustria, largitionibus & amicitijs euectus, felix, domi calamitosissimus, tam populo quam domesticis ob seuitiam & impietatem inuisus.

(Iosephus lib. 17. cap. 10. de Herode Magno. Ἀνὴρ ὥμῶς μὲν εἰς πᾶσας ὁμοίως, καὶ ὀργῆς μὲν ἥσσω, εἰσὼρ δὲ δίκαιος. De morbi eius factitia. lib. 1. belli Iudaici. cap. 21. Ἀπὲρ τοῖς κατ' οἶκον ἀτυχέστατος ποικίλῃ πάθει διεμερίζετο αἰδοῖς σκηπεδῶσιν κώληκα γεννώσης.)

Tria Herodi fuerunt certamina.

Tria autem illi precipua certamina toto bernationis tempore fuerunt. Primum cum milia Asmonæorum, quam extirpare radic conatus est. Alterum cum populo Iudaico, qui impatientissimum alienae dominationis & recalcitrantem, tandem duro seruitutis iugo plicuit, ut dictum est. Postremum & longe acilius ac tristius cum domesticis suis, quos paucos innocentes occidit falsis inuidorum delationibus auscultatis suis suspicionibus, & cupiditati gnandi indulgens, partim reuera insidias sentes, in ipso facto deprehensos, supplicio affecit donec ipse quoque ad extremum illis domesticarum magis quam etate confectus occubuit.

Christus nascitur.

Anno regni illius 33. ut aliquoties dicit phamas, natus est in Bethlehem ex Maria gine IESVS CHRISTVS redemptor nostrus, qui agens iam secundum etatis annum, natus

Historiola Ecclesiæ.

Ibi demum commotus misericordia Petronius, facto rursus per præconem silentio. Quandoquidem igitur (inquit) decretum vobis est mortem oppetere potius, quàm Dei vestri legem violare, non ego is esse volo, qui templum vestrum pro quo vos tantopere laborare video, impia obedientia polluam, aut Imperatori meo tam crudelis administer sim, sed me potius vestri periculi vltro participem faciam, quàm tanta multitudinis innocenti sanguine meam incolumitatem redimam. Quare fruamini ista pietate vestra, & ad agrorum culturam diu intermissa reuertemini, ego, quod potero, conabor per litteras & per amicos vos purgare, & Imperatorem concepta animi sententia dimouere. Vbi si quidem in me iratus Cæsar asperius statuerit, libenter illud perferam, dum modo sciam meo interire tantam gentem in tam pio studio periclitantem & conseruatam esse. Vos Deum precemini helfft bitten / vt hoc, quod molior vestræ salutis causa, nobis omnibus feliciter eueniat. His laudibus Iudei vehementi gaudio perfusi, honorificis acclamationibus Petronij pietatem prædicabant, eiq; fausta omnia precabantur, ac per felici successus omine accipiebant largissimum imbrem, qui dimissa concione subito decidit, cuius toto illo die & mensibus aliquot præcedentibus cælum constanter serenum æstu diuturno aruerat torruisset.

Hæc

Historiola Ecclesiæ,

aliquo mortis ijs, quos oderant propter quamcunq; offensam.

Petronius
seruatur di-
uinitus à
Caligula.

Diuinitus autem accidit, ut hanc atrocem epistolam deferens nauis aduersis tempestatibus impedita sit, & aliæ literæ citius in Iudæam perferrentur, quibus nunciabatur interitus Caligulae foedissimus, sed tali portento dignissimus, paulò post scriptas ad Petronium literas illas minaces, interfecti à Cherea & alijs coniuratis cum coniuge & filia, de quo extat longa narratio apud Suetonium in Caio Caligula. Et Petronius cognita nece Caij, iam liberatus metu, demum accepit alteras mortē imperantes. Vnde agnouit, se diuina ope seruatum esse ob benefacta in gentem Iudaicam. Hanc de Petronio narrationem claudit Iosephus lib. 18. ἀρχαιολογίας κατ. 11. ἡ δὲ sententia, Θεὸς οὐκ ἀμνημονήσας ἐμὲ Χερ πεξωνίῳ κινδύνῳ, οὐδ' ἀνελείφει ἐπὶ τῇ τῷ Ἰσδαίου χάριτι καὶ τιμῇ τῇ αὐτῇ.

Regi Agrippæ regnum
augetur.

Postea Claudius per milites Imperator saluatus, adiecit Agrippæ Iudæam, Samariam, & reliquas omnes partes, quas auus Agrippæ Herodes Magnus tenuerat, insuper etiam Lysania tetrarchiam Abelan addidit ac Cilicia partem & Comagenam. Fratri verò Agrippæ Herodi quarto Chalcidis regnum tradidit. Ita magnificè donatus Agrippa, primo anno Imperij Claudij in Iudæā reuertitur, & Deo gratias acturus Hierosolymam

Frater Agrippæ Herodes quartus.

Historiola Ecclesiæ,

ca se perditissimorum nebulonum manum, quorum opera aduersarios suos occultis insidijs opprimere conabatur.

Paulus Apostolus Hierosolymis capitur.

Anno 13. Imperij Claudij Paul^o Apostol^o Hierosolymis capt^o & Casareã abduct^o, causã corã Felice & Drusilla dixit, vt refert Lucas Actorũ cap. 24.

Præsidum Romanorum auaritia.

Quẽ deinceps quoq; Felix sæpe accersitũ audiuit, sperãs Paulum pecunia se redempturum. Nam hoc agebant magno studio Præsides omnium prouinciarum, vt pecuniã extunderent cum omni occasione, vndecunq; etiã, vt domum ditati & locupletati plurimum tanquam ab aurea

Paulus biennium totum in vinculis.

messe aliquando redirent. Sed cum bienniũ totum in vinculis eum habuisset, decedens ex Iudea reliquit Paulũ vinctum in gratiam Iudeorum, cum Præsides vbiq; captarent magno studio tantum ea, quæ videbantur sibi quoquo modo commodare.

Regnum augetur Agrippæ.

Extincto Claudio Casar^e anno Imperij 14. Nero sextus Imperator Romanus, sub initium Imperij sui Agrippæ regnum auxit, addita parte Galilææ, quẽ admodum Claudij eidem tradiderat Trachonitidẽ & Chalcidis regnũ. Et Portiũ

Felix Præses à Iudæis accusatur.

Festum mox in Iudæã misit, reuocato domum Felice, quẽ subsequuti Casarienses de crudelitate, rapacitate & alijs scelerib^o accusarũt. Sed Felix Pallantis fratris artificio liberatus euasit.

Portius Festus Præses

Portius Festus, statim vt in Iudæã venit, Paulum captiuum audiuit Casareæ, accusantibus Iudæis,

Historiola Ecclesiæ,

Ananias sacerdos impius.

Iacobus Iosephi filius de templi muro præcipitatur.

Ananias remouetur ab officio.

Ananias alit sicarios.

Albini incredibilis auaritia.

Quare indignatus Agrippa remoto summo sacerdote Iosepho suffecit Ananiam; ex factione Sadducæorum hominem audacem & crudeliter, cum mortuus esset in Iudæa Festus præses, Albinus successor in itinere diutius hæreret, nactus occasionem, cum in alios pios homines sectam exercuit, tum Iacobum Iosephi filium, fratrem Domini nostri Iesu Christi ex alia matre, virum omnium Hierosolymitanorum iudicio prestantissimum, innocentia vita & pietate, præcipitatum de templi muro lapidibus obrui iussit circa 60. annum post Christi natalem. Ob indignum facinus accusatus coram Agrippa, nuntiente Romanum præsidem Albinum iam ascendentem, & populi iram, ab officio est deiectus cum tres menses tantum summo sacerdotio profuisset. Sed ne sic quidem desijt Ananias sectam in suos collegas. Nam cum esset potentissimus plurimos habuit conductos latrones, quorum opera non utebatur tantum ad tollendos occidendosque aduersarios, sed etiam per eos effractis horum decimas sacerdotum ibi repositas diripuit, cum sæpe & impunè faceret, multi ex grege sacerdotum iuniores fame perierunt.

Albinus auaritia insatiabili inflammatus more Præsidum Romanorum, quibuscumque et terris & prouincijs præessent, neglectis omnibus alijs in hoc vnum studebat, vt quibus primum modis opes cumularet. Quare & in pontificali

Historiola Ecclesiæ,

recuperanda. Ac aduenerat iam tempus prædicti à Christo & prophetis interitus totiꝝ minꝝ rꝝ & politia per Moſen diuina autoritate conſtituta, cū iam eſſet exhibitus Meſſias, propter quem vtrumqꝫ fuerat ad hac vſqꝫ tempora vnitus conſeruatum.

**Initium
belli Iudaici.**

Quare ſub hoc Geſſio Floro anno poſt Chriſtum natum ſexageſimo octauo, poſt crucifixum & reſuſcitatum triceſimo quinto, Imperij Neronis duodecimo, regni huius Agrippa decimo ſextimo, triennio ante Paulum Apoſtolum à Nerone interfectum, exarſit bellum, Iudæis à Romano Imperio deficientibus, orto principio in vrbe ſarea, quæ fuit ſedes Præſidum Romanorum. Inſiſtens belli initia, cū reſtinguere Florus facile non eſſet, maluit flammam ſemel exortam accendi & excitare irritando ſemper magis Iudæos, aliam iniuriam ſuper aliam cumulando, donec tandem incendium acceptis viribus longius grauiſſimum vaſtitationem extremam in Iudæa eſſet

**Agrippa
dehortatur
Iudæos
à bello.**

Sub initiū defectionis Agrippa Rex multiplicatus fuit, vt Iudæos à furioſa cupiditate landi ad tranquillitatis amorē reuocaret & conſideraret, vt pacē & delictorum veniā à Romano peterent, quæ tum mediocribus conditionibus petrarī haud difficulter potuiſſet, cū in maſſum eſſet, ipſos non prorsus nullas rebellandi cauſas habuiſſe, propter intolerabiles contumaciam Flori. Sed non modò nihil aqꝫ impetrare poſſet

Agrippa

Historiola Ecclesiae,

**Historia
gentis Iu-
daicae supe-
rat calami-
tates omni-
um ætatum
& gentium.**

**Tristissimus
status Iu-
daeorum
ante captam
urbem.**

Neg, autem ullius gentis extat historia, tot ac tantis calamitatibus tam diu pressa vexata ad extremum miserrimis modis si tota fere sit extincta. Nam cum defecissent dei, anno, ut dictum est, duodecimo Neronis, eos fere sex annos Romanorum exercitus in dea hostiliter atq, etiam immaniter grassatus est, irritantibus subinde Iudaeis sua inexpugnabili contumacia victorem militem ad inaudita seuitiam, de qua apud Iosephum singula & uersa copiosa oratione sunt exposita. Nos prima tantum rerum capita persequimur.

Sed ut de regionis totius vastatione taceamus vnius ciuitatis Hierosolymorum miseras pro magnitudine aestimare potest? quae a quam hostes Romanos vidit, longe crudelior intus hostibus toto illo sexennio afflictata est distracta tot factionibus latronum audacissimorum, inter se rapinis, cadibus, incendijs e ad rabiem usq, certantium, cum nulla pars suum locum se tueri posse crederet, nisi alia actiones scelerum nouorum modis ac numeris perassent. Eo igitur furor tandem processu pietatis ac moderationis optinio certissima a rem possessori afferret. De locupletibus ciuitas certabant factiones, quae prius interfectis uicinis in bona inuolaret. Tenuioris fortunae homines trucidare, erat tollere e medio inutilem urbem, & futuram oneri ciuitati obessa-

Historiola Ecclesiæ,

(De illo Iosephus lib. 6. cap. 2. belli Iudaici σωελόντα δὲ εἰπεῖν, vt p-
cis (inquit) dicam omnia, μήτε πό-
ῶλλον τοιαῦτα πεπονθέναι, μήτε γενη-
ῖς αἰῶνος γεγονέναι κακίας γονιμώτερον.
Ac iterum ibidem cap. 36. de impi-
bitate Iudæorum. ὅσοι λαίμην εἶπ-
ᾶμοι κελύει τὸ πάθος. οἷμα ῥωμα-
βραδυνόντων ἐπὶ τοὺς ἀλιζοὺς, ἢ κα-
ποθῆναι ἢ ὑπὸ χάσματος ἢ κατακ-
θῆναι τῷ πόλει ἢ τοὺς τῆς συδμο-
μεταλαβῆν κεραυνούς, πολὺ γὰρ
ταῦτα παθόντων ἦνεγκε γενεὰν ἀθ-
τέρων. τῇ γὰρ τέτῳ ἀπονοίᾳ πᾶς
λαὸς συναπώλετο.)

Vrbs Hiero-
solyma ob-
fessa, & mi-
seria in ob-
fidione.

Postremo igitur semestri huius belli sexen-
lis fere, exercitu hostili ciuitas cincta, post
immanes latronum intra urbem direptiones
profusiones, horrenda fame laborare cepit, qu-
lues comitata est tam fœda, vt dicantur
decies centena millia hominum tempore obsi-
nis fame & peste extincta esse, ubi ne quidem
carne humana temperatum est, vt recitat
sephus tristem historiam de fœmina, quæ p-
prium infantem mactauerat. Maxima mu-
tudo à seditiosis intra mœnia durante bello
quotidianis cædibus interfecta est. Postea ho-
um telis in oppugnationibus postremo capta
incensa vrbe aliquot myriades perierunt.

Historiola Ecclesiæ,

Ac verba Mariæ ad infantem
Etandum ista recitat. ἴθι γένε μοι
φῆ καὶ τοῖς σασιασαῖς ἐριννῦς, καὶ τῷ
μῦθος, ὁ μόνος ἐλλείπων τοῖς ἰσθμοῖς
συμφοραῖς. Narrat etiam, quæ dixit
militibus exhorrescentibus ad eam
partem infantis maciati, quam sibi
fiduam, nec dum in alium ingessit
reliquerat. φάγετε καὶ γὰρ ἐγὼ βέλτε
καὶ μὴ γένεθε μήτε μαλακώτεροι γυναῖκες
μήτε συμπαθέστεροι κηξός.

Commemorat etiam porro quomodo
Titus, cum de illa re ad se re-
latum fuisset, exhorrescens, promittit
Iudæis εἰρήνην καὶ αὐτονομίαν
πάντων ἀμνησίαν τετολημμένων, si
huc resipiscerent. Cum verò Titus
nil proficeret promittendo, iracundus
dixit: καλύψαν μὲν τοι τὸ τῆς πα-
φάγιας μῦθος αὐτῷ τῷ τῆς παξί-
πλώματι, καὶ οὐ καταλείψαν ἐπὶ
οἰκισμένης ἡλίου καθόρῳ πόλιν, ἐν ᾗ
τέρεις οὕτω ζέφοντα. In obstinata
sententia obsessis nihilominus per-
sistentibus, quòd dicerent δεῦρ ὑπάγει
πλὴν πόλιν, quomodo idem lib. 7. c.
8. prodidit, planè ὡς ἐμβεβροντημένον
quod idem Iosephus scripsit, καὶ
τε ὀμματα μήτε ψυχῶν ἔχοντες.)

Historiola Ecclesiae,

cum Græco Iosepho, siue ab illo diuersus, et
cum his scripsere. Numerant enim uterque
millia & centum millia, qui numerus cum
riori prorsus conuenit, cum mille & centum
lia, undecies centena millia complectantur
numerus ex Iosepho Nicephorus Callistus
eius scriptor in sua ἀλώσεως Ierusalem ep
hoc pacto retulit his versibus: οἱ μὲν δὲ
τες ἥσαν μυριάδες δέκα, πρὸς τοῖς
πρὲς ἐν πάσῃ μάχῃ λέγω, οἷός αὖτε
τοὶ μυριάδες ἑννέα. Σὺν ἑπτὰ σαφ
λαδὶ χιλιάσιν.

**Obsidio sex
mensium.**

Obsessa est autem vrbs per menses sex
hoc perfecit studio Titus, ut circa totam
murum duceret, ut prædixit Christus, ut
commeatū & facultatē fugiendi interclu

**Templum
incenditur.**

Die autem quinto Augusti, cum Iudæi
quoties prouocati ad pacem petendam
victore, ut templo parcī possit, conuicijs et
legatos repulissent, templum vi capitur, cu
tra edictū Titī ab iratis militibus iniectus
opus admiratione dignissimum, splendidiss
& sumptuosissimum absumpsit, cum ipso
iam à Chaldaeorum duce Nabuchodonosor
annos sexcentos septuaginta nouem ten
incensum fuisset. Eiusdem mensis die octa
ua vrbs Hierosolyma capta priusq; direp
ta.

(Iose

Historiola Ecclesiæ,

septem libri ἀλώσεως eloquenter, eruditè & copiosè Græcè scripti. Ext etiam brevis & erudita historia populi Iudaici à reditu ex Babylonico exilio vsq; ad vltimum excidium Hierosolymæ Pauli Eberi. Ac similis fertur etiam Reineri Reineccij viri doctissimi, ac hac nostra ætate historicorum facilè principis. Prodiit etiam superioribus annis doctissimus ac utilissimus liber de politia Iudaica tam civilis quàm Ecclesiastica iam inde à suis primordijs, hoc est, ab orbe condito repetita, autore Bonaventura Cornelio. Huc etiam pertinent, & lucidigni sunt Thomæ Fregij Mosaici qui libris 7. exponit historiam Ecclesiasticam annorum bis mille quadringentorum ab orbe condito vsq; Moisis interitum. Libri item septem Caroli Sigonij de Republica Hebræorum.)

Signa præcedentia
urbis excidium.

*Iosephus inter cætera signa, quæ præcesserunt
urbis & gentis excidium, etiam ista recitat
7. cap. 3. Βὸς ad aram ducta in templo ἐρμηνεύων
ἔτεκε ἄρνα. Ante exortum Solis audiuit
vox in cælo, μεταβαίνων δὲ ἐρπετῶδες. Anas
filius Iesu per septennium clamitans αἰτέων
ἱεροσολύμοις. Veruntamen, inquit Iosephus
iterum*

Historiola Ecclesiæ,

**Motus &
furores Iu-
dæorum
Sub Traiano.**

**Sæuitia Iu-
dæorum in
Christianos.**

**Furor Iudæ-
orum circa
Cyrenen,
Ægyptum
& Cyprum.**

**Libya va-
cua facta
ab homini-
bus per
Iudæos.**

*Tametsi autem, ut dictum est, Hieroso-
funditus esset euersa & deleta politia Iu-
dæorum per Vespasianum & Titum, patrem
eius, Imperatores Romanos, nihilominus tunc
Iudæi dispersi recollectis aliquo modo viribus
Traiano Imperatore, qui regnare cepit
Christi centesimo, crudelissimas seditione
uerunt, & quidem tunc, cum recens esset
huc memoria excidij Hierosolymæ. Nam
secundo Titi anno ad Traiani decimum octa-
vum tantum sunt anni triginta quatuor. In
ponto Iudæi, Cyrene & Cypro adeo crudeli-
ter uierunt, ut non contenti Christianorum in-
terficerent, carnibus etiam ipsorum, quemadmodum
Iulianus scripsit, petulanter vesci, sanguine eorum
cices pingere, & pellibus velari ceperint.
habitu furioso incedentes quosdam per m-
ad verticem usque diffecarent, alios bestiis
obijcerent, alios etiam in mutuas
nas & funestas digladiationum pugnas
mitterent, adeo ut circa Cyrenen solam
Iudæorum furore ducenta & amplius, ut
ait, hominum millia deleta sint, strage
illa excepta, quam apud Ægyptum edidit
ac Cyprum, in qua Insula circiter duce
quadraginta hominum millia trucidarunt.
byam verò adeo vastam & vacuam ab ho-
minibus à Iudæis esse factam Eutropius &
tradiderunt, ut nisi Hadrianus colonias*

Historiola Ecclesiæ

Adriani Imperatoris bellum cum Iudæis.

Numerus Iudæorum interfectorum secundum Græcos scriptores.

Numerus interfectorum Iudæorum secundum Hebræorum traditionem.

Causa belli Iudæorum.

Adrianus autem, qui Traiano in Imperio successerat, & regnare cepit anno Christi 120 bellum graue fecit seditiosis illis, qui duce Barcochab, hoste acerrimo cum Romanorum, tum etiam Christianorum, in Syria tumultuabantur. Is annos aliquot in ipsa Iudæa tenuit quinquaginta castella, & nongentos & octoginovicos, & muniit oppidum Betoron prope Hierosolymam (Hebræi illam urbem Bitter nominant solent) quod Adrianus obsedit annos tres & semenses, ubi cum multi in præliis interirent, plures fame & pestilentia morerentur, tandem oppidum vi captum est, cum paulo antè, quod Nicephorus scripsit, vnius diei prælio quinquaginta octo myriades Iudæorum cæse fuisset. Numerus interfectorum fuit quinquies centemillia hominum. Alij, qui pestilentia perierunt non potuerunt numerari. Iudæi ipsi hoc bellum atrocissimè narrant. Ac ex veterum Hebræorum commentarijs & libris Thalmudicis refertur interfectos tunc fuisse quadragies quinquies centena Iudæorum millia, tametsi tantam numerum cæsorum neq; Græci neq; Romani scripseres nouerint aut annotauerint. Spartianus verò hanc eius motus causam prodidit, quòd genitalia Iudæi mutilare seu circumcidere prohibiti fuerint, quòd & Volaterranus retulit lib. 23. Meminit eius expulsionis etiam Iustinus Philosophus & martyr in colloquio cum Tryphone Iudæo.

Historiola Ecclesiæ,

Potentia
Iudæorum
sub Adriano
tota fracta.

lo prodiderunt. Et ne hoc casu fieri à Iudæis
decretur, vestimentis omnium signum cruci-
dco evidens impressum apparuit, vt etiam
diluere tentaret, frustra se laborare tamen
mauerteret. Ac in hoc bello quod Adrianus
illis gessit, potentia Iudæorum quanta rel-
fuit, fracta est, per florentem tum adhuc
triumphantem Romanorū potentiam, quæ
usq; ad Traianum semper aucta est, quando
mini Imperij Romani latissimè propagati.

Historia Ec-
clesiæ ab A-
postolis.

Cetera quæ inde à Christo acciderūt in E-
sia ad hanc usq; nostrā etatē, quomodo vid-
Apostoli disseminarint passim doctrinā pe-
inter mille pericula extrema, mortes etiā
varias & tristes passi, & q; tamē Imperi-
manū precipua sedes Ecclesiæ principio sue

Persecutio-
nes Ecclesiæ

quas vexationes in illo sit perpeffa tum ab
ratorib⁹, qui usq; ad Constantinū idola col-
ac horū præfectis ac ministris, illis etiā ali-
do principib⁹, qui inter Christianos & recti-
tientes annumerari volebāt, quomodo etiā

Inclinatio
doctrinæ.

post Apostolorū tempora inclinatio doctrinæ
ita sit per φιλοσοφοτεχνονίξοπλατ-
δολογίαρ, tametsi longo tempore longe-
dine multi præstantes doctores ac Theo-
Ecclesiæ passim in omnibus terris & regi-

• Hæretici,
Diffidia,
Schismata.

Imperij Romani florerēt, quomodo hæreti-
tis modis distraxerint Ecclesiam, quæ dis-
schismata inter ipsos doctores & Episcop-
lenissima occasione fuerint excitata, qua

Historiola Ecclesiæ,

Scriptores
historiæ Ec-
clesiæ à
Christi tem-
pore ad
hanc no-
stram æta-
tem.

scriptum & annotatum est tum in Euan-
gelio, actorum libro, scriptis apostolicis
etiam in libris decem Eusebij historiæ Eccle-
siæ. Libris etiam quinque eiusdem de vita
Constantini, libris septem Socratis scho-
lastici Constantinopolitani, Quinque Theodoret
scopi Cyri, Hermij Sozomeni Salaminij
nouem, Theodori libris duobus, Euagrii sa-
cristici libris sex historiæ Ecclesiæ Græcis & I-
talicis scriptoribus, & simul in vno volumine P-
etio excusis. Libris item octodecim Nicephori
Græci scriptoris, quibus historiâ Ecclesiæ à
Christo ad suam ætatem conscripsit & tradidit.

Pontificiæ
historiæ
scriptores.

De Pontificijs quamuis multi scripserint
nemo videtur rectius & melius scripsisse
Alberto Barus & Balæo utroque Anglo.

Qui de va-
rijs Pontifi-
ciorum or-
dinibus
scripserint.

De varijs Pontificiorum ordinibus, de
monialibus, varijs Episcoporum generibus, mo-
nialibus innumerorum ferè generum, & Monialium
ue virginum Deo sacrarum, & toto denique
Pontificio, Polydorus libris de rerum inue-
ntis, maxime verò libris quinque posterioribus
Volaterranus in ἱστορίᾳ sua, me-
morat.

Libri de re-
gno Ponti-
ficis.

autem lib. 21. Neogeorgus etiam in regni
pontificis, in quo Papa cum suis membris, vita
cultu, ritibus atque ceremonijs verè & Græ-
cè describitur. Libri item tre-

Libri de riti-
bus & cere-
monijs reli-
gionis Pon-
tificiæ.

libris quatuor describitur. Libri item tre-
decim olim excusi, de ritibus & ceremonijs
Ecclesiæ Romanæ Ecclesiæ. Ac extat etiam

Historiola Ecclesiæ,

*contexendi huius causa exponuntur, adieci
in primis historici operis methodo, ac singu-
rum capitulum metis generalibus, facile de-
hendet.*

**Historia Ec-
clesiæ uni-
uersalis à
Pontificib.
opposita
priori histo-
riæ uniuer-
sali.**

**Titulus hi-
storiciæ uni-
uersalis à
Pontificib.
scriptæ.**

*Huic historia Pontificij opponere
runt historiam contrariam cum tali ti-
tulo Guilielmi Eysengreinij de Nemeto Spi-
centenarij XVI. continentes descripti-
rerum memorabilium in orthodoxa & A-
lica Christi Ecclesia gestarum, Pontifice
manos, concilia, conuersiones regionum
ligiones, vitas sanctorum, miracula, m-
ria, scriptores, tribulationes & exalta-
Ecclesiarum, hæreses atq; schismata:
diligenti annotatione eorum, quæ contra
ram Catholicam, Christianam & anti-
rem cum maxima laude traditam recep-
religionis assertionem infideliter planè co-
bi deprehenduntur, vt veritatis obiecto
falsitas scripto notetur. Aduersus
historiam Ecclesiasticam, quam Ma-
Flacius Illyricus & eius collega Magden-
contra verum Dei cultum verasq; Ecclesi-
tholicæ ceremonias scriptis vetustissim-
historicorum deprauatis & corruptis nup-
diderunt. Saluo in omnibus sanctæ sedis
stolica iudicio, cui nos subijcimus.*

Historiola Ecclesiae,

Pontij Pila-
ti de Chri-
sto testimo-
nium.

Pontij Pilati epistola ad Imperatorem
berium reperitur apud Egesippum Græcum
ptorem in Anacephalæosi librorum quinque
ria belli Iudaici, hoc pacto: Nuper accidit
quod ipse probavi, Iudæos per invidiam se
posteris crudeli condemnatione punisse. D
cum promissum haberent patres eorum, qu
lis Deus eorum mitteret de cælo sanctum s
qui eorum Rex merito diceretur: & hu
per virginem promiserit missuram ad te
istum itaq; me Praside in Iudæam Deus H
orum cum misisset, & vidissent eum cacos
minasse, leprosos mundasse, paralyticos cu
se, demones ab hominibus fugasse, mortuo
iam suscitasse, imperasse ventis, amb
succis pedibus super vadas maris, & multa
fecisse: Cum omnis populus Iudæorum
Dei filium esse diceret, invidiam contra
passi sunt principes Iudæorum, & tenuer
eum, mihiq; tradiderunt: & alii pro alijs
hi de eo mentientes dixerunt, asserentes i
magum esse, & contra legem eorum ag
Ego autem credidi ita esse, & flagellatum
didi illum arbitrio eorum. Illi autem crucij
runt eum, & sepulto custodes adhibuerunt
autem militibus meis custodientibus die te
resurrexit. In tantum autem exarsit nequ
Iudæorum, ut darent pecuniam custodibus
dicerent: Dicite, quia discipuli eius co
ip

Historiola Ecclesiæ, siue populi D E I.

*nunquam videre, flere autem sæpe visus est.
In statura corporis propagatus, rectus. Ma-
nus habet & brachia visu delectabilia. In collo-
quio rarus & modestus, speciosus inter filios ho-
minum.*

Ad Corinthios I. cap. I.

ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Qui gloriatur, in Domi-
no gloriatur.

AMPLIS.

*urbem ad tolerandam obsidionem diuturnam
preparare.*

*Vno verbo significare, aut vultu præ se ferre
dolorem de præsentī licentia omnium scelerum,
vocabatur proditio & conspiratio cum Roma-
nis. Deniq; erat acerbissimo supplicio dignum
facinus. Simile erat suos innocentissimè inter-
fectos lugere. Polluere templi sacratissimam
partem cadibus & sanguine, erat pugnare pro
conseruatione templi & religionis patriæ. Rape-
re sacros thesauros ex templi Gazophylacio,
eosdemq; foedissimo luxu profundere, erat mu-
tuari sumptus ad defensionem cultuum diuini-
tus traditorum.*

*Capitale erat fuga tantis malis se subducere
conari. Manentes autem in vrbe præter alias
publicas miseras cernebant etiam sua corpora,
coniuges, liberos, fortunas, pessimorum nebulo-
rum effreni libidini ac violentiæ exposita.*

*Breuite, nullum cogitari potest iniuriæ aut Intestinum
contumeliæ genus, quod misera multitudo Iu- bellum Iu-
daorum ab hoste metuere debuerit, non prius i- daorum.
dem perpeffa à defensoribus. Non igitur terri-
bilis amplius multitudini in vrbe, sed vt diu ex-
petitus & optatus quasi recreationi esse caput
aduentus hostiliū copiarum, cum oppugnata
vrbe factiosi cogerentur coniunctis viribus ex-
tremam vim propulsare, omīssis intestinis latro-
cinijs ac conflictibus.*

Historiola Ecclesiæ,

(De illo Iosephus lib. 6. cap. 27. belli Iudaici σωελόντα δὲ εἶπερ, vt paucis (inquit) dicam omnia, μήτε πόλιν ἄλλω τοιαῦτα πεπονθέναι, μήτε γενεὰν ἐξ αἰῶνος γεγενῆσθαι κακίας γονιμωτέραν. Ac iterum ibidem cap. 36. de improbitate Iudæorum. ὁ σωελαΐμην εἶπερ ἄμει κελύει τὸ πᾶθος. οἶμαι ῥωμαίων βραδυνόντων ἐπὶ τοὺς ἀλιζοὺς, ἢ καταποδῆναι ἢ ὑπὸ χάσματος ἢ κατακλυθῆναι τῷ πόλιν ἢ τοὺς τῆς συνόμονης μεταλαβῆναι κεραυνούς, πολὺ γὰρ τῶν ταῦτα παθόντων ἦνεγκε γενεὰν ἀδωτέραν. τῇ γὰρ τῷ τῷ ἀπονοίᾳ πᾶς ὁ λαὸς συναπώλετο.)

Vrbs Hierosolyma obfessa, & miseria in obfidione.

Postremo igitur semestri huius belli sexennalis fere, exercitu hostili ciuitas cincta, post illas immanes latronum intra urbem direptiones & profusiones, horrenda fame laborare cepit, quam lues comitata est tam fœda, vt dicantur undecies centena millia hominum tempore obsidionis fame & peste extincta esse, ubi ne quidem à carne humana temperatum est, vt recitat Iosephus tristem historiam de fœmina, quæ proprium infantem mactauerat. Maxima multitudo à seditiosis intra mœnia durante bello in quotidianis cædibus interfecta est. Postea hostium telis in oppugnationibus postremo capta & incensa vrbe aliquot myriades perierunt.

De

(De fame tristissima Iosephus lib. 6. ἀλώσεως cap. 27. ista: πολλοὶ τὰς κτήσας ἐνὸς ἀντηλλάξαντο μέτρου πυρῶν ἢ κριθῶν. Ac iterum. πάντων μὲν δὴ πατρῶν ὑπὸ τῆς λιμῆς. γυναῖκες ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων καὶ τὸ οἰκζότατον μητέρες νεπίων ὅς τις παρὸν ὅς τις αὐτῶν τῶν σωματῶν τὰς ἑσφάρας καὶ τῶν φιλάτων ἐν χερσὶ μαρτυρομένων οὐκ ἦν φοβῶ. Et cap. 36. πάντα δὲ ὅσα ὁδόντας ἦγεν ἡ ἀνάγκη, ἑσφῆ δὲ ἦν καὶ χόρτα παλαιῶν σπαράγματα. ὥς τε τὰς ἀμάρας ἐρευνῶντας καὶ παλαιῶν ὄντων βοῶν προσφέρειν, καὶ τὸ μηδὲ ὅσα φόρητον πάλας τότε γενέσθαι ἑσφῶν. Ac ibidem cap. 28. scribit de Iudæis, qui se cupidè ab hostibus interficere sinebant, ne famem tantam ferre cogerentur, τιμωρίαν ἀνάπαυσιν ἠγόμενοι τὸν ἐκ τῶν πολέμων θάνατον ἐν λοιμῶν συγκρίσει. καὶ ἐκάστω γὰρ οἰκίαν εἶπε ἑσφῆς παραφανείη σκιά πόμεμος ἦν. Ac lib. 7. cap. 21. Narraturus de Maria Eleazari filia genere & diuitijs nobili, quæ dum obsideretur Hierosolymis, urgente fama infantem suum μαθᾶρατ, προλεγόμενος inquit. εἴμι γὰρ λιμῶν δηλώσω ἐργασίον μήτε παρὲς ἑλλήσι μήτε παρὰ βαρβάρους ἰσότηται φορητὸν μὲν εἶπερ, ἀπίστον δὲ ἀκῶσαι.

Historiola Ecclesiæ,

Ac verba Mariæ ad infantem ma-
ctandum ista recitat. ἴθι γένε μοι ἱσο-
φὴ καὶ τοῖς σασιασαῖς ἐριννύς, καὶ τῷ βίῳ
μῦθος, ὁ μόνος ἐλλείπων τοῖς ἰσθ' αἰῶν
συμφοραῖς. Narrat etiam, quæ dixerit
militibus exhorrescentibus ad eam
partem infantis mactati, quam sibi re-
siduam, nec dum in alium ingestam
reliquerat. φάγετε καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρω-
κα μὴ γένεσθε μήτε μαλακώτεροι γυναῖκες,
μήτε συμπαθέστεροι κηξός.

Commemorat etiam porro quo-
modo Titus, cum de illa re ad se per-
latum fuisset, exhorrescens, promise-
rit Iudæis εἰρήνην καὶ αὐτονομίαν καὶ
πάντων ἀμνησίαν τετολημμένων, si ad-
huc resipiscerent. Cum verò Titus ni-
hil proficeret promittendo, iracun-
dus dixit: καλύψαν μὲν τοι τὸ τῆς τεκνο-
φαγίας μῦθος αὐτῷ τῷ τῆς παξίδος
πτώματι, καὶ οὐ καταλείψαν ἐπὶ τῆς
οἰκισμένης ἡλίου καθόρσων πόλιν, ἐν ἥμ-
τέρεσιν οὕτω ζέφονται. In obstinata sua
sententia obsessis nihilominus ma-
nentibus, quòd dicerent θεὸς ὑπάρχει
τῷ πόλιν, quomodo idem lib. 7. cap.
8. prodidit, planè ὡς ἐμβεβροντημένοι,
quod idem Iosephus scripsit, καὶ μή-
τε ὄμματα μήτε ψυχὰς ἔχοντες.)

Capit

Capti sunt belli tempore ad septem & nonaginta millia, qui partim venditi, partim in magnas vrbes in vicinia distributi, ludorum diebus laniandi feris obiecti sunt, alij in circo mutuis vulneribus pugnantium hostium more se conficere coacti, alij vincli ad Isthmum Peloponnesi perfodiendum missi sunt, id est, reseruati sunt ad duos & perpetuos labores.

Vrbe capta
captiui quo
modo tra-
ctati.

His tristissimis exemplis horrenda ira Dei aduersus contemptores Christi & Euangelicae doctrinae gens illa propè deleta est, cum diuinitus ita factum esset, vt festo Azymorum, quo ex tota Iudaea Hierosolymam conuenire consueuerant Iudaei, vrbs cingeretur obsidione, & tunc quidem quicquid in tota regione ferè erat perditissimorum hominum, praedonum, latronum, facinorosorum, fiducia munitiois & spe securitatis Hierosolymam accurrerat.

Excidium
gentis Iu-
daicae quid
doceat.

(Iosephus lib. 7. cap. 45. ἀπὸ τῆς χώρας ὅλης ἐπὶ τῷ τῷ ἀζύμῳ ἑορτῇ συνακληθότες ὅλα πίνκτες ὥσπερ εἰς εἰρήνην ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης πᾶν συνεκλέετο τὸ ἔθνος τῷ ἀπολωλότῳ.)

Numerus eorum, qui interierunt toto obsidionis tempore, scribit Iosephus Graec' lib. 7. ἁλώσεως fuisse vndecies centum millia, ἑξήκοντα & ὅτι μύρια δ' εἰς ἑκατὸν καὶ δέκα; Ea enim Graeci Iosephi verba sunt, quomodo & Iosippus Hebraeus & similiter Iosephus Hebraeus, siue ille idem sit

Numerus
pereuntium
toto obsidi-
onis tem-
pore.

Historiola Ecclesiae,

cum Græco Iosepho, siue ab illo diuersus, eadem cum his scripsere. Numerant enim vterq; mille millia & centum millia, qui numerus cum superiori prorsus conuenit, cum mille & centum millia, vndecies centena millia complectantur. Eum numerum ex Iosepho Nicephorus Callistus Græcus scriptor in sua ἀλώσεως Ierusalem epitome, hoc pacto retulit his versibus: οἱ μὲν θανόντες ἥσαν μυρίαδες δέκα, πρὸς τοῖς ἑκατὼρ ἐν πάσῃ μάχῃ λέγω, οἷδ' αὖχρᾶλοι τοὶ μυρίαδες ἑννέα. Σὺν ἑπτὰ σαφῶς τὸ λαὸν χιλιάσιν.

Obsidio sex mensium.

Obsessa est autem vrbs per menses sex, vbi hoc perfecit studio Titus, vt circa totam urbem murum duceret, vt prædixit Christus, vt Iudæis com meatū & facultatē fugiendi intercluderet.

Templum incenditur.

Die autem quinto Augusti, cum Iudæi aliquoties prouocati ad pacem petendam à miti victore, vt templo parcī possit, conuicijs & telis legatos repulissent, templum vi capitur, cui contra edictū Titī ab iratis militibus iniectus ignis, opus admiratione dignissimum, splendidissimum & sumptuosissimum absumpsit, cum ipso die etiam à Chaldæorum duce Nabuchodonosor ante annos sexcentos septuaginta nouem templum incensum fuisset. Eiusdem mensis die octauo tota vrbs Hierosolyma capta priusq; direpta ar-
fit.

(Iosephus

(Iosephus lib. 6. ἀλώσεως cap. 28. De Tito Imperatore capta tandem vrbe: συνέλαβεν καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείναντες κατεμαρτύρετο τὸν θεόν, ὥς οὐκ εἶν τὸ ἔργον αὐτοῦ. Et Suidas & Philostratus lib. 6. de vita Apollonij Tyanæi scribunt dixisse Titum, μὴ αὐτὸς ταῦτα εἰργάζεσθαι, θεὸς δὲ ὁργλῶ φήναντι ἐπιδεδωκέναι τὰς αὐτοῦ χεῖρας. Ac eam vocem modestam valde laudasse Apollonium, ad quem dicere Titum solitum fuisse ibidem refertur, ἐγὼ σόλυμα ἔρηκα, σὺ δὲ ἐμέ.)

Die vigesimo quarto octobris Titus in vrbe Iudæi capti-
maritima Casarea natalem fratris Domitiani ui in ludis
celebrans, ludos edidit varij generis, in quibus & spectacu-
Iudæi captiui ad tria millia producti, partim à lis mactan-
feris dilaniati sunt, partim armati commissi in-
ter se, seipsos trucidabant. Et porro die 17.
Novembris Beritum in Syria oppidum Romano-
rum coloniam profectus Titus patris Vespasiani
natalem celebrauit, productis similiter in ludo-
rum spectaculis plurimis captiuis Iudæis, qui
cum Romanorum & Græcorum voluptate ob-
triti, laniati & mactati sunt. (Qui
verò plura cupit cognoscere de ex-
cidio vrbis Hierusalem, & de toto il-
lo bello, legat Iosephū, cuius extant
G 4 septem

Historiola Ecclesiæ,

septem libri ἀλώσεως eloquenter, eruditè & copiosè Græcè scripti. Extat etiam brevis & erudita historia populi Iudaici à reditu ex Babylonico exilio vsq; ad vltimum excidium Hierosolymæ Pauli Eberi. Ac similis ferè etiam Reineri Reineccij viri doctissimi, ac hac nostra ætate historicorum facilè principis. Prodiit etiam superioribus annis doctissimus ac utilissimus liber de politia Iudaica tam ciuili quàm Ecclesiastica iam inde à suis primordijs, hoc est, ab orbe condito repetita, autore Bonaventura Cornelio. Huc etiam pertinent, & luctu digni sunt Thomæ Fregij Mosaicus, qui libris 7. exponit historiam Ecclesiasticam annorum bis mille quadringentorum ab orbe condito vsq; ad Moisis interitum. Libri item septem Caroli Sigonij de Republica Hebræorum.)

Signa præcedentia
urbis excidium.

Iosephus inter cætera signa, quæ præcesserint urbis & gentis excidium, etiam ista recitat lib. 7. cap. 3. Βῆς ad aram ducta in templo ἐρμῆσω ἱερῶ ἔτεκε ἄρνα. Ante exortum Solis audita vox in cælo, μεταβαίνωμεν ἐρπεύδῃ. Ananias filius Iesu per septennium clamitans αἰ αἰ ἱεροσολύμοις. Veruntamen, inquit Iosephus iterum,

iterum, spectis his omnibus ὡς ἀνοίαν ἢ κα-
κῶν αὐθαρσέων ἀπόλυνται. Euseb. lib. 3.
cap. 5. historia Ecclesiastica scribit, pios & Chri-
stianos ante urbis obsidionem Pellam transfugis-
se, κατὰ τινὰ χησμόν τοῖς αὐτοῖσι δοκί-
μοις δι' ἀποκαλύψεως ἐκδοθέντα. De-
inde porro inquit. ἡ ἐκ δεῦρ δίκη αὐτῶν ἐκεί-
νῳ πλὴν γενεᾷ τῇ ἀσεφῶν ἄρδῳ ἀφα-
νίσσασα μετήει.

Fuit autem Hierosolyma præcipua sedes po-
puli Dei & doctrina Dei ab octavo anno regni
Davidis usq; ad hoc excidij tempus annos mille
centum & triginta septem. Hierosoly-
ma quam
diu fuerit
sedes popu-
li Dei.

(Iosephus lib. 7. cap. 47. histori-
am eversæ Hierosolymæ claudit hoc
Epiphonemate. Αλλὰ γὰρ οὐδὲ ἡ ἀρ-
χαίτης οὐδ' ὁ βασιλεὺς πλεῖστος οὔτε τὸ
διαπεφνητὸς ὅλης τῆς οἰκυμένης ἔθνος
οὐδ' ἡ μεγάλη δόξα τῆς δευσεκείας ἤρκε-
σε πρὸς ἀπώλειαν αὐτῆς.)

Porro, ut ad Agrippam posteriorem redea-
mus, regnavit ille, teste Philone Iudæo, sed Græ-
co scriptore eloquentissimo & doctissimo annos
27. mortuus post excidium Hierosolymorum
quinto. Detulit plurimum Iosepho historico, &
meminit ipse Iosephus epistolarum 72. ad se ab
Agrippa missarum. A Iuvenale satyra 8. incesti
accusatur cum sorore Berenice, quia magnis fe-
re, quod libet, licet. Regnum
Agrippæ
posterioris.

Agrippæ in-
cestus cum
sorore.

Historiola Ecclesie,

**Motus &
furores Iu-
dæorum
sub Traiano.**

**Sæuitia Iu-
dæorum in
Christianos.**

**Furor Iudæ-
orum circa
Cyrenen,
Ægyptum
& Cyprum.**

**Libya va-
cua facta
ab homini-
bus per
Iudæos.**

Tametsi autem, ut dictum est, Hierosolyma funditus esset eversa & deleta politia Iudæorum per Vespasianum & Titum, patrem & filium, Imperatores Romanos, nihilominus tamen Iudæi dispersi recollectis aliquo modo viribus sub Traiano Imperatore, qui regnare cepit anno Christi centesimo, crudelissimas seditiones mouerunt, & quidem tunc, cum recens esset adhuc memoria excidij Hierosolymæ. Nam à secundo Titi anno ad Traiani decimum octauum, tantum sunt anni triginta quatuor. In Ægypto Iudæi, Cyrene & Cypro adeo crudeliter sæuierunt, ut non contenti Christianorum interitu, carnibus etiam ipsorum, quemadmodum Dion scripsit, petulanter vesci, sanguine eorum facies pingere, & pellibus velari ceperint, & eo habitu furioso incedentes quosdam per medium ad verticem usq; dissecarent, alios bestijs laniandos obijcerent, alios etiam in mutuas lanienas & funestas digladiationum pugnas committerent, adeo ut circa Cyrenen solam in eo Iudæorum furore ducenta & amplius, ut Dion ait, hominum millia deleta sint, strage tamen illa excepta, quam apud Ægyptum ediderunt, ac Cyprum, in qua Insula circiter ducenta & quadraginta hominum millia trucidarunt. Libyam verò adeo vastam & vacuum ab hominibus à Iudæis esse factam Eutropius & Orosius tradiderunt, ut nisi Hadrianus colonias aliunde in

de in eam deduxisset, deserta prorsus relictā
fuisse. Eos tandem longo & difficili bello su-
peravit per duces Traianus, multis Iudæorum
myriadibus interfectis, non per Cyrenen modò,
sed etiam Aegyptum annem. De quo præter
alios Eusebius in suo Chronico lib. item 4. cap.
1. historia sua Ecclesiastica.

(Dion de motibus illis Iudæorum
loquens lib. 37. historia Romanæ,
gentem Iudaicam his verbis descri-
bit: κεχωρίσθη δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν
ἀνθρώπων ἕς τε τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὴν
δαίαντα πάντα καὶ μάλιστα ὅτι μὴ τῶν
ἄλλων θεῶν οὐδένα τιμῶσιν, ἕνα δὲ τινὰ
ἰχυρῶς σέβουσι, ἄρρητον δὲ δὴ καὶ ἀειδὴ
αὐτὸν νομίζοντες εἶναι. Iosephus ante
ultimum excidiū lib. 1. contra Appi-
onem de amplitudine vrbis scribit,
quòd eam incoluerint hominum cir-
citer centum viginti millia, ἀνθρώπων
περὶ δώδεκα μυρίαδες.)

Eius furoris Iudæorum rei causa dicitur fu-
isse, quòd Hierosolyma, quam rursus habitari
Traianus permiserat, Ioui Olympio templum
aedicasset, rem Iudæis nequaquam toleran-
dam.

Traianus
Hierosoly-
mis Ioui
Olympio
templum
aedicat.

Adrianus

Historiola Ecclesiæ,

Adriani Imperatoris bellum cum Iudæis.

Numerus Iudæorum interfectorum secundum Græcos scriptores.

Numerus interfectorum Iudæorum secundum Hebræorum traditionem.

Causa belli Iudæorum.

Adrianus autem, qui Traiano in Imperio successerat, & regnare cepit anno Christi 120. bellum graue fecit seditiosis illis, qui duce Ben- cocab, hoste acerrimo cum Romanorum, tum etiam Christianorum, in Syria tumultuabantur. Is annos aliquot in ipsa Iudæa tenuit quinquaginta castella, & nongentos & octoginta vicos, & muniit oppidum Betoron prope Hierosolymam (Hebræi illam urbem Bitter nominare solent) quod Adrianus obsedit annos tres & sex menses, vbi cum multi in prælijs interirent, & plures fame & pestilentia morerentur, tandem oppidum vi captum est, cum paulo antè, quod Nicephorus scripsit, vnius diei prælio quinquaginta octo myriades Iudæorum cæse fuissent. Numerus interfectorum fuit quinquies centena millia hominum. Alij, qui pestilentia perierunt, non potuerunt numerari. Iudæi ipsi hoc bellum atrocissimè narrant. Ac ex veterum Ebræorum commentarijs & libris Thalmudicis refertur interfectos tunc fuisse quadragies quinquies centena Iudæorum millia, tametsi tantam numerum cæsum neq; Græci neq; Romani scriptores nouerint aut annotauerint.

Spartianus verò hanc eius motus causam prodidit, quòd genitalia Iudæi mutilare seu circumcidere prohibiti fuerint, quòd & Volaterranus retulit lib. 23. Meminit eius expulsionis extreme etiam Iustinus Philosophus & martyr in colloquio cum Tryphone Iudæo.

Cum

Cum autem Adrianus post victoriam pelleret Iudeos, distinxit ab eis Christianos, & cum in Hierosolyma ruinis rursus edificari urbem sineret, quam nominauit à suo nomine Aeliam, concessit, vt ibi Christiani habitarent, exclusis Iudeis, quibus nec è longinquo etiam patriam antiquam aspiciendi potestatem esse legibus cauit. Adeoque tunc mutata est vrbs Hierosolyma, vt nec ritus, nec ciues Iudeos, nec nomen vetus retinuerit, vt clarè conspici possit, deletam esse politiam Iudaicam, & Deum nolle illam restitui.

Adrianus nominat Hierosolymam restitutam Aeliam.

Eusebius in Chronico refert, curasse Adrianum, vt ad partem superiore portæ, quæ in Bethleem iter esset, ad maiorem ignominiam Iudeorum marmorea suis effigies affigeretur, vt testaretur ac planum faceret omnibus, politiam & urbem Iudeorum Christo iampridem exhibito esse euersam, sceptrum iam olim ablatum & Romanorum potestati omnem Iudeorum gentem esse subditam.

Suis effigies picta in porta Hierosolymitana in ignominiam Iudeorum.

Ideoque quamuis aliquoties restitutionem etiam permittentibus Romanis, Iuliano in odium Christianorum, & alijs, vrgerent Iudei, tamen & terræ motibus quatientibus fundamenta, quæ ponere ceperant, flammis etiam è terra prorumpentibus & terrentibus adificatores, institutum opus deponere sunt coacti, & vel inuiti confiteri solum verum Deum Iesum Christum, quemadmodum tum Græci, tum Latini scriptores de illo pro-

Restitutio vrbs infelix & irrita sub Iuliano.

Historiola Ecclesiæ,

Potentia
Iudæorum
sub Adriano
tota fracta.

lo prodiderunt. Et ne hoc casu fieri à Iudæis crederetur, vestimentis omnium signum crucis adeo evidens impressum apparuit, vt etiam qui diluere tentaret, frustra se laborare tamen animaduerneret. Ac in hoc bello quod Adrianus cum illis gessit, potentia Iudæorum quanta reliqua fuit, fracta est, per florentem tum adhuc & triumphantem Romanorū potentiam, quæ inde usq; ad Traianum semper aucta est, quando termini Imperij Romani latissimè propagati sunt.

Historia Ecclesiæ ab Apostolis.

Cetera quæ inde à Christo acciderūt in Ecclesia ad hanc usq; nostrā etatē, quomodo videlicet Apostoli disseminarint passim doctrinā per orbē inter mille pericula extrema, mortes etiā tandē varias & tristes passi, & q̃ tamē Imperiū Romanū præcipua sedes Ecclesiæ principio fuerit, &

Persecutiones Ecclesiæ

quas vexationes in illo sit perpeffa tum ab Imperatorib⁹, qui usq; ad Constantinū idola colebant, ac horū præfectis ac ministris, illis etiā aliquando principib⁹, qui inter Christianos & rectē sentientes annumerari volebāt, quomodo etiā mox

Inclinatio doctrinæ.

post Apostolorū tempora inclinatio doctrinæ facta sit per φιλοσοφοτεχνονίξοπλατωνικοδοσολογίαρ, tametsi longo tempore longoq; ordine multi præstantes doctores ac Theologi in Ecclesia passim in omnibus terris & regionibus

Hæretici,
Diffidia,
Schismata.

Imperij Romani florerēt, quomodo hæretici multis modis distraxerint Ecclesiam, quæ diffidia & schismata inter ipsos doctores & Episcopos sæpe leuissima occasione fuerint excitata, quæ ratio

ne Episcopi Romani sensim summā sibi autoritatem (cū initio pares essent reliquis per orbē Episcopis) comparare, conciliare & vsurpare ceperint, & quomodo post Caroli magni tempora demū tota doctrina Christiana degenerārit, transformata in merā Philosophicā & scholasticam Theologiam per nouum doctorū genus, sententiarios, summistas, Lombardistas, Scotistas, Occistas, Thomistas, Marialistas, Sermonistas & id genus doctores alios, qui scripturā non per scripturā, sed Prophetas per Philosophos & Poetas, hoc est, lucē per tenebras & commenta traditionū humanarū explicabāt, exortis eodē tempore multiplicib⁹ Pontificiorū ordinib⁹, ritibus quoq; doctrina, opinionib⁹ ac tota viuendi ratione à se inuicē diuersis, & quomodo in extremas, horribiles, tristes ac deformes tenebras tota doctrina Ecclesiae fuerit tandē immersa, abductis cunctis mortalib⁹ à vera salutis via ad deuiā & precipitiā, donec miserescēte & miserāte Domino eos, qui aberrauerāt longius, quasi oues quisq; in viam suā, excitauit Theandrū Lutherū, tertium Eliā, Germaniā Prophetā, magnū filij Dei Euāgelistā, μεγάλω σάλπιγγα τῆς ἀληθείας: qui & doctrinā à Cæno Pontificio, scholastico, Philosophico & monastico repurgauit, & rebus inde omnibus, artibus, disciplinis, facultatibus & omnium deniq; hominum ordinibus ac gradibus decus ac dignitatem restituit:

scriptum

Episcoporum
Romanorum
autoritas.
Doctrina
Christiana
degenerat
in scholasticam Theo-
logiam.
Sententiarij,
Summistæ,
Lombardi-
stæ, Scotistæ,
Occistæ,
Thomistæ,
Marialistæ,
Sermonistæ,
nouum do-
ctorum ge-
nus.
Varij Pon-
tificiorum
ordines.
Tenebræ
superiorum
temporum.
Theander
Lutherus.
Lutherus
quid contu-
lerit omnium
ordinum
hominibus,

Historiola Ecclesiæ,

Scriptores
historiæ Ec-
clesiæ à
Christi tem-
pore ad
hanc no-
stram æta-
tem.

scriptum & annotatum est tum in Euangelica historia, actorum libro, scriptis apostolicis, tum etiam in libris decem Eusebij historia Ecclesiastica. Libris etiam quinque eiusdem de vita Magni Constantini, libris septem Socratis scholastici Constantinopolitani, Quinque Theodoretì Episcopi Cyri, Hermij Sozomeni Salaminij libris nouem, Theodori libris duobus, Euagrii scholastici libris sex historia Ecclesiæ Græcis & probatis scriptoribus, & simul in vno volumine Parisijs excusis. Libris item octodecim Nicephori itidem Græci scriptoris, quibus historiã Ecclesiæ à Christo ad suam ætatem conscripsit & tradidit.

Pontificiæ
historiæ
scriptores.

De Pontificijs quamuis multi scripserint, tamen nemo videtur rectius & melius scripsisse Roberto Barus & Baleo utroque Anglo.

Qui de va-
rijs Pontifi-
ciorum or-
dinibus
scripserint.

De varijs Pontificiorum ordinibus, de Cardinalibus, varijs Episcoporum generibus, monachis innumerorum ferè generum, & Monialium siue virginum Deo sacrarum, & toto denique regno Pontificio, Polydorus libris de rerum inuentoribus, maxime verò libris quinque posterioribus, & Volaterranus in ἀνθρῳπολογία sua, maxime

Libri de re-
gno Ponti-
ficio.

Libri de riti-
bus & cere-
monijs reli-
gionis Pon-
tificiæ.

autem lib. 21. Neogeorgus etiam in regno Papistico, in quo Papa cum suis membris, vita, fide, cultu, ritibus atque ceremonijs verè & Graphicè libris quatuor describitur. Libri item tres Colonia olim excusi, de ritibus & ceremonijs sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Ac extat etiam liber Illyrici

Illyrici de sectis, dissensionibus, contradictionibus & confusionibus doctrinae, religionibus scriptorum & doctorum Pontificiorum, qui ipse etiam liber ad historiam regni Pontificij pertinet.

Libri de sectis & dissensionibus Pontificiorum.

Vniuersam autem Ecclesiae historiam à Christi usque natalibus ad hanc ferè nostram aetatem tredecim centurijs siue tomis complexi sunt illi scriptores, qui historiam Ecclesiae hoc nostro tempore in vrbe Magdeburga ceperunt initio texere hoc titulo, quem adijcimus huc ad finem, vt opus illud omni praedicatione maius & excellentius etiam adolescentibus notum reddatur. Est autem talis: Ecclesiastica historia integram Ecclesiae Christi Ideam, quantum ad locum, propagationem, persecutionem, tranquillitatem, doctrinam, haereses, ceremonias, gubernationem, schismata, synodos, personas, miracula, martyria, religiones extra Ecclesiam, & statum Imperij politicum attinet, secundum singulas centurias, perspicuo ordine complectens: singulari diligentia & fide ex vetustissimis & optimis historicis, patribus & alijs scriptoribus congesta: Per aliquot studiosos & pios viros in vrbe Magdeburgica. Quo opere nullum aliud ab vrbe condito, eiusdem quidem argumenti, reipub. Christianae & utilius & magis necessarium, in lucem esse editum, aequus atque sinceri iudicij lector vel ex praefatione, qua etiam

Vniuersalis historia Ecclesiae vbi & a quo con-scripta.

Titulus historiae Ecclesiasticae vniuersalis.

Historiola Ecclesiæ,

*contexendi huius causa exponuntur, adiectaq;
in primis historici operis methodo, ac singulo-
rum capitulum metis generalibus, facile depre-
hendet.*

**Historia Ec-
clesiæ uni-
uersalis à
Pontificib.
opposita
priori histo-
riæ uniuer-
sali.**

**Titulus hi-
storiæ uni-
uersalis à
Pontificib.
scriptæ.**

*Huic historia Pontificij opponere cape-
runt historiam contrariam cum tali titulo :
Guilhelmi Eysengreinij de Nemeto Spirensis
centenarij XVI. continentes descriptionem
rerum memorabilium in orthodoxa & Aposto-
lica Christi Ecclesia gestarum, Pontifices Ro-
manos, concilia, conuersiones regionum, re-
ligiones, vitas sanctorum, miracula, marty-
ria, scriptores, tribulationes & exaltationes
Ecclesiarum, hæreses atq; schismata: Cum
diligenti annotatione eorum, quæ contra ve-
ram Catholicam, Christianam & antiquio-
rem cum maxima laude traditam receptamq;
religionis assertionem infideliter planè conscri-
bi deprehenduntur, vt veritatis obiecto clypeo
falsitas scripto notetur. Aduersus nouam
historiam Ecclesiasticam, quam Mathias
Flacius Illyricus & eius collega Magdenlurgici
contra verum Dei cultum verasq; Ecclesiæ Ca-
tholicæ ceremonias scriptis vetustissimorum
historicorum deprauatis & corruptis nuper e-
diderunt. Saluo in omnibus sanctæ sedis Apo-
stolicæ iudicio, cui nos subijcimus.*

Verum

Verum finem nunc facimus, ubi sub finem huius expositionis quadam prius de Christo ex Iosepho & alijs scriptoribus Iudaeorum & hostium veritatis gentium retulerimus testimonia. Iosephi autem testimonium, quod Christo egregium tribuit, (quod tamen in Iosepho Hebraeo non reperitur, erasum isthinc forte à Iudaeis perfidis & odio filij Dei ardentibus) legitur lib. 18. cap. 6. ἀρχαιολογίαε ἰσθ' αἰ-
 κῆς his verbis: γίνεται δὲ κατὰ τὸν τὸν
 χρόνον ἰσθ' σοφὸς ἀνὴρ, εἶγε ἄνδρα αὐ-
 τὸν λέγειν χρί. ἦν γὰρ παραδόξων ἔρ-
 γων ποιητής, διδασκαλὸς ἀνθρώπων, τῷ
 ἡδ' οὐκ ἄληθῆ δέχομένων, καὶ πολλοὺς
 μὲν ἰσθ' αἶδε, πολλοὺς δὲ καὶ ἑλκενι-
 κοὺς ἐπηγάγετο. ὁ χριστὸς οὗτος ἦν.
 καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῷ πρώτῳ ἀνδρῶν
 παρ' ἡμῖν, σαυρῶ ἐπιτετιμηκότος πι-
 λάτῳ, οὐκ ἐπαύσαντο οἷγε πρώτῳ ἀγα-
 πήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτῳ
 ἔχων ἡμέραν, πάλιν ζῶν: τῷ δειῶν
 προφητῷ ταῦτα, καὶ ἄλλα μυρία θαυ-
 μάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων. ὥς τε
 νῦν τῷ χριστιανῶν ἀπὸ τῶν ὀνομασ-
 μῶν, οὐκ ἐπέλιπε τὸ φύλον.

Testimonia
 de Christo
 Flauij Iose-
 phi Iudaei.

Historiola Ecclesiae,

Pontij Pilati
de Christi
testimo-
nium.

Pontij Pilati epistola ad Imperatorem Tiberium reperitur apud Egesippum Græcum scriptorem in Anacephalæosi librorum quinque historia belli Iudaici, hoc pacto: Nuper accidit, & quod ipse probavi, Iudæos per invidiam se suosque posteros crudeli condemnatione punisse. Denique cum promissum haberent patres eorum, quod illis Deus eorum mitteret de cælo sanctum suum, qui eorum Rex merito diceretur: & hunc se per virginem promiserit missuram ad terras: istum itaque me Præside in Iudæam Deus Hebræorum cum misisset, & vidissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, demones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse sicis pedibus super vadas maris, & multa alia fecisse: Cum omnis populus Iudæorum eum Dei filium esse diceret, invidiam contra eum passi sunt principes Iudæorum, & tenuerunt eum, mihique tradiderunt: & alia pro alijs mihi de eo mentientes dixerunt, asserentes istum magum esse, & contra legem eorum agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulto custodes adhibuerunt. Ille autem militibus meis custodientibus die tertio surrexit. In tantum autem exarsit nequitia Iudæorum, ut darent pecuniam custodibus, &licerent: Dicite, quia discipuli eius corpus ipsius

ipsius rapuerunt. Sed cum accepissent pecuniam, quod factum fuerat, tacere non potuerunt. Nam & illum surrexisse testati sunt se vidisse, & se à Iudæis pecuniam accepisse.

Lentuli epistola ad Imperatorem Tiberi- Lentuli e.
um legitur apud Eutropium in annalibus Ro- pistola de
manorum senatorum, atq; his verbis. Appa- Christo.
ruit his temporibus & adhuc est homo magnæ
virtutis nominatus Christus Iesus, qui dicitur à
gentibus Propheta, quem eius discipuli vocant
filium Dei: suscitans mortuos, & sanans om-
nes languores: homo stature procera, medio-
cris & spectabilis, vultum habens venerabi-
lem, quem intuentes possunt formidare & di-
ligere. Capillos habet coloris nucis auellanae
prematura, & planos serè usq; ad aures. Ab
auribus cunctanos crispas aliquanto, ceruleos
& subgeniores ab humeris ventilantes, discrimen
habens in medio capitis, iuxta morem Na-
zaraeorum: frontem planam & serenissimam,
cum facie sine ruga aut macula aliqua, quam
rubor moderatus venustat. Nasi & oris nulla
reprehensio. Barbam habet copiosam & impu-
berem, capillis concolorem, non longam, sed in
medio bifurcatam. Aspectum habet simpli-
cem, & maturum, oculis clavis existentibus.
Increpatione terribilis, in admonitione blandus
& amabilis, hilaris seruata grauitate: qui

Historiola Ecclesiæ, siue populi D E I.

*nunquam videre, flere autem sæpe visus est.
In statura corporis propagatus, rectus. Ma-
nus habet & brachia visu delectabilia. In collo-
quio rarus & modestus, speciosus inter filios ho-
minum.*

Ad Corinthios 1. cap. 1.

ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάτω.

Qui gloriatur, in Domi-
no gloriatur.

AMPLIS.